

**Anežka Kuzmičová
a Markéta Supa:**

Jak děti žijí své příběhy

/ 24

Rozhovor

Pavel Pařko: Když vstanete, těšte se na štěstí

/ 4

Téma

Naučíme vás nejen český

/ 10

Scientia

Zničit nádor, zachránit ženu

/ 28

Varia

Albertovské herbáře, křehký unikát

/ 36

Studenti

„Čobolský“, naši Slováci z Lajny

/ 42

Knihy

Krymská válka antropologicky

/ 50

Umět převzít zodpovědnost

#HodnotySpojují

Mgr. Jana Rambousková
lektorka

Jste absolventy Univerzity Karlovy?
Staňte se součástí Klubu Alumni UK.

www.absolventi.cuni.cz

UNIVERZITA KARLOVA
Klub Alumni

FOTO Vladimír Šigut

Vážené kolegyně, vážení kolegové, milí přátelé,

s blížícím se koncem roku 2021 je na čase zamýšlet se, co vše jsme prožili. Pro mě je to ještě osobnější tím, že vám píši jeden z posledních vzkazů jako rektor Univerzity Karlovy.

Máme být na črdí: naše univerzita sehrávala a sehrává ohromně důležitou společenskou roli – a to zdaleka nejen ve složitém čase vleklé pandemie, kdy se naplno ukazuje důležitá role vědců, vzdělávání a kritické diskuse. Jsem rád, že se společně i více věnujeme problematice udržitelného rozvoje, rovným příležitostí či dalším aktuálním společenským tématům, jež jsou důležitá nejen dnes, ale především do budoucna, pro další generace a naše následovníky.

Univerzitě jsem osobně vděčný za mnohé – a doufám, že jsem svojí prací a nasazením mohl vrátit to, co jsem na UK získal od svých studií medicíny. Jsem nesmírně vděčný, že jsem mohl pro naši univerzitu osm let pracovat jako rektor. A co je nutné zdůraznit, instituci tvoří zejména lidé. Jsem proto hrdý na mnohé projekty, které se nám společně podařilo uskutečnit či zahájit. Ať už jde o výraznější podporu vynikající vědy, mezinárodní alianci 4EU+, anebo budování kampusů – Plzeň, Hradec Králové, pražské Jinonice, Troja či Albertov... Letos jsme podepsali i Pražskou deklaraci II., v níž se pět univerzitních asociací zavázalo pokračovat v úzké spolupráci a podporovat akademickou autonomii, demokracii a humanismus. Jsem hrdý, že má Univerzita Karlova tak pevnou pozici mezi nejlepšími evropskými univerzitami.

Využívám tedy tohoto prostoru, abych srdečně poděkoval kolegyním a kolegům, akademické obci a studentům. Právě vy děláte z UK skvělé místo pro osobní rozvoj, výzkum a studium. Chtěl bych vás všechny požádat, abyste nepřestali usilovat o co nejlepší výsledky, abyste nepřestali být nároční, kritičtí a i nadále dobře reprezentovali jméno naší *alma mater*. Přeji vám hodně sil, energie a pevného zdraví do nadcházejících dní i do celého roku 2022!

Tomáš Zima
rektor UK

Aktuální články i archiv
tištěných vydání najdete
na ukforum.cz

Obsah

10

32

40

Forum 4/2021, sešit č. 56
Časopis Univerzity Karlovy

Vydává

Univerzita Karlova

Redakce

Ovocný trh 5, 116 36 Praha 1,
Odbor vnějších vztahů

Redakci řídí

Martin Rychlík

Odpovědný redaktor

Jiří Novák

Telefon

224 491 248

E-mail

forum@cuni.cz

Grafická úprava

Filip Blažek, Eliška Kudrnovská,
Designiq

Foto na titulní straně

Vladimír Šigut

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

Redakce si vyhrazuje právo na úpravu
autorských příspěvků a jejich krácení.

Forum je rozšiřováno zdarma na
akademické půdě. Vychází čtvrtletně.
Za obsah článku plně zodpovídá jeho autor.

Stanoviska obsažená v textu nemusejí
vyjadřovat názor redakce.

Vaše ohlasy, připomínky a tipy na další
náměty pro Forum uvítáme na adrese
forum@cuni.cz.

Toto číslo vyšlo v prosinci 2021.

Registrace MK ČR 72 79

Tištěná verze: ISSN 1211-1724

Rozhovor

PAVEL PAFKO – Když vstanete,
těšte se na štěstí / 4

Téma

Naučíme vás nejen česky / 10

Jak cílit na Evropu / 14

Do Ameriky a zpět / 16

Forum Romanum

Co převzít ze světa / 18

Scientia

PETR NĚMEC – Naším nástrojem
je světlo / 22

ANEŽKA KUZMIČOVÁ, MARKÉTA SUPA –
Jak děti žijí své příběhy / 24

IGOR SIRÁK – Zničit nádor,
zachránit ženu / 28

JITKA PALICH FUČÍKOVÁ –
Z laboratoře až k pacientům / 30

Varia

JANA KARLÍČKOVÁ – Hosty
ve voňavé apatyce / 32

KAREL RAŠKA – Ten, který bojoval
se skvrnitým tyfem / 34

PATRIK MRÁZ – Albertovské
herbáře, křehký unikát / 36

Studenti

KLÁRA GRAPOVÁ – Nehledat chyby
a mířit do černého / 40

„Čobolský“, naši Slováci z Lajny / 42

JOSEF A TOMÁŠ REISCHIGOVI –
Ve třetí generaci / 44

28

Academia

ZDENĚK SVĚRÁK – Hendikepovaní
si zaslouží obdiv / 46

Genius loci

Za jazyky na zámek / 48

Knihy

PETR WOHLMUTH – Krymská
válka antropologicky / 50

Knížní novinky / 53

Alumni

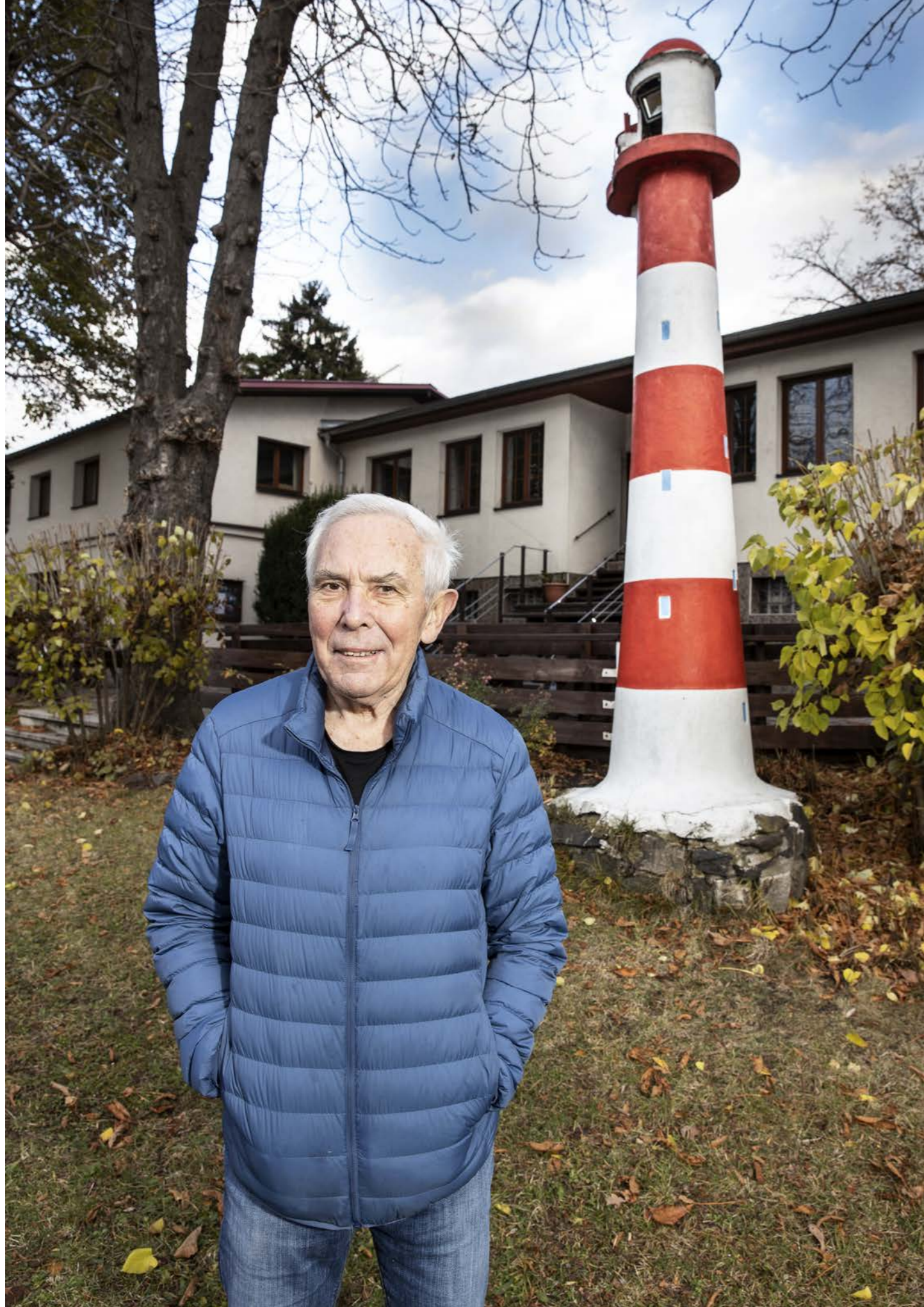
JOSEF BAVOR – Dílo, jež
dává smysl / 54

LEOPOLD POSPÍŠIL – Právník,
přítel Kapauků / 58

Kronika / 60

Miscellanea

Pour féliciter 2022! / 64

Když vstanete, teste se na štěstí

„Pokud se chce člověk dívat dopředu, měl by se nejdříve ohlédnout dozadu,“ říká profesor Pavel Pafko, významný břišní a hrudní chirurg, jehož si veřejnost spojuje v první řadě s léčbou prezidenta Václava Havla a s první transplantací plic provedenou v Česku.

TEXT Marcela Uhlíková FOTO Michal Novotný

„Když se ocitnete na samém dně a podaří se vám znovu dostat zpět na hladinu, teprve až tam si uvědomíte, jaká je voda a jaké to je, plout po hladině. Nahoře nad vodou se vám pak nedorozumění mezi lidmi zdají zbytečná a malicherná,“ říká Pavel Pafko hned na úvod interview pro magazín *Forum*. Emeritní přednosta III. chirurgické kliniky I. lékařské fakulty UK a Fakultní nemocnice Motol je sice přesvědčen, že všechno už mnohokrát řekl a nic nového ke sdělení nemá, ale k setkání nakonec ochotně kývl... A odpovídal věru moudře.

Pane profesore, letos v říjnu jste obdržel Cenu Arnošta Lustiga, kterou její laureáti dostávají za odvahu, statečnost, lidskost a spravedlnost. Znalí jste se spolu osobně?

Tak hluboko u dna, jako byl Arnošt Lustig, nikdo z nás nebyl. Ocitl se ve třech koncentračních táborech a dvakrát byl odsouzen k trestu smrti. Všechno přežil. Osobně jsem se s ním nikdy nesetkal, znal jsem ho jen z médií. Co si jej vybavuji, byl to vždy optimista a veselý chlapík. Právě z Lustiga bychom si všichni měli vzít příklad; jak uměl být navzdory svému těžkému životu pozitivní. A co my? Nebojujeme o život, nemáme hlad, není nám zima, máme auta, vlastníme chaty... a přesto jsme furt otráveni a nadáváme!

Že by to byla „diagnóza“ zapšklosti, co dnešní společnost sužuje?

O tom jsem bytostně přesvědčen, opravdu jsme zapšklí. Včetně politických reprezentantů. Ti, když se dostanou nahoru, k moci, zapšklost podporují a rozhodně nejdou proti ní.

6

Stal jste se na podzim členem lékařského konzilia posuzujícího zdravotní stav prezidenta Miloše Zemana. Proč?

Šel jsem do toho se snahou „ořezat“ špičky všeho toho negativního, co média kolem prezidentova zdravotního stavu produkují. Sdělovací prostředky se dnes dobře živí především negativními informacemi; že se vám něco podaří přece veřejnost nezajímá... Ale šance, že někdo pochybil nebo něco udělal špatně, to je přece super! Mám zkrátka dojem, že majitel novin či televizního kanálu ze všeho nejraději své obecnost – čtenáře, diváky či posluchače – přitáhne na negativní emoce. Profituje z nich. Logicky proto podporuje ty zaměstnance, kteří jsou schopni klientelu tímto způsobem oslovit a získat. Schválně si všimněte, jaké novinové tituly lidé ráno v metru a cestou do práce čtou.

Vás si veřejnost, promiňte mi to tak říci, spojuje především s prezidentem Václavem Havlem. Stal jste se zadržancem, který mu v roce 1996 odstranil plicní nádor.

Nejsem a nikdy jsem nebyl žádný hrdina. Z mého pohledu, z pohledu břišního a hrudního chirurga, jsou plíce prezidenta naprosto stejné jako plíce ostatních pacientů. Novinářům ale ani tak nešlo

Sdělovací prostředky se dnes dobře živí především negativními informacemi; že se vám něco podaří přece veřejnost nezajímá... Ale šance, že někdo pochybil, nebo něco udělal špatně, to je přece super!

o plíce a karcinom, jako spíše o toho Havla. Je to přeneseně podobné, jako když se chlap chlubí, že měl vztah s třiceti ženami a jednou z nich byla Marilyn Monroe... Ale všichni se ho ptají jen na ni, v čem to s ní bylo jiné, a touží odhalit nějakou tu pikantnost.

Ve výzkumu zaměřeném na vnímání Univerzity Karlovy českou společností přes její osobnosti jste se umístil na druhém místě, hned za Karlem IV. Co tomu říkáte?

Nechci podobné průzkumy znevažovat, beru je spíše za úsměvné. Já osobně jsem v první řadě veřejností vnímán jakožto chirurg – jak jsem už zmínil, „vyplul“ jsem s Havlem – a ne jako učitel – za toho jsem považován až dlouho potom, až v druhé řadě. No a co se týče Univerzity Karlovy: myslím si, že by se dnes Karel IV. dost divil. Musel by být překvapený, v jakém stavu se jeho univerzita nachází. A rozhodně to myslím pozitivně! Univerzita má dnes nejen téměř padesát tisíc studentů, ale i kvalitní technické a materiálové zázemí, a kolik univerzitních budov se podařilo zrekonstruovat! Jsem přesvědčen, že odcházející rektor Tomáš Zima udělal pro Univerzitu Karlovu kus dobré manažerské práce.

Stal jste se rovněž tváří kampaně Udělejme za koronavirem tečku. Bohužel stále řada lidí nebezpečí infekce covid-19 zlehčuje, jsou proti očkování. Jak si to vysvětlujete?

Vezmu to, s dovolením, obšírněji. Epidemiologie a mikrobiologie jsou na medicíně předměty, ze kterých musí každý medik složit zkoušku, jinak nemůže pokračovat ve studiu. Ale aby se do oborů epidemiologie a hygieny hrnuli absolventi – mladí lékaři, to tedy rozhodně ne.

Sám jsem byl překvapený, kolik lidí vyjádřilo postoj ke koronavirové problematice, přitom o ní nevěděli lauter nic. Pokud se člověk epidemiologii nevěnuje a nestuduje ji, je odkázaný na informace z médií. A to se u nás najednou objevilo odborní-

ků! Každý byl „expert“ na covid, což se mi nelíbilo. Podpořil jsem vakcinaci, protože ji považuji za naději a v současnosti i za jedinou účinnou zbraň. Žádný lék – zvláště v době, kdy se očkování rozjíždělo – nebyl.

Proto lidem říkám: „V ČR se dá očkovat proti čtyřicetiletému infekčnímu onemocnění a covid-19 je tou pětadvacátou.“ V době, kdy jsem byl medikem, byla u nás běžná dětská obrna. Vidat umírající děti v železných plicích (*šlo o zařízení – podtlakovou komoru, do níž bylo kromě hlavy umístěno celé tělo pacienta; v komoře byl vytvářen nízký tlak, který pomáhal rozšiřovat hrudní koš a umožňoval tím nasávání vzduchu do plic – pozn. red.*) byla katastrofa. Naštěstí v šedesátých letech přišla takzvaná Sabinova vakcína. Dnes je očkování proti obrně součástí hexavakcíny a lidé ani kolikrát nevědí, co to obrna je. Stejně tak se už nemluví o nebezpečí pravých neštovic, které až do konce 18. století vykazovaly stejnou úmrtnost jako mor.

Ale lidem tyto historické souvislosti nedocházejí...

Jenže: pokud se člověk chce dívat dopředu, měl by se nejdříve ohlédnout dozadu. Jak jinak si uvědomí, kudy vede cesta? Jen pitomec má klapky na očích. Pochopitelně, i současná vakcinace přináší určité komplikace, ale co je nemá? Je třeba vždy v první řadě posuzovat profit a ne vidět nejdříve to negativní. Bohužel žijeme v zajetí internetu a „fejkových“ informací. Tak ještě přihodíme a do lidí napumpujeme negativní vášně typu: „To si přečti, Anežka od sousedů zemřela...“, a je vymalováno. Zkrátka nemusíme být všichni odborníci, ale měli bychom pochopit, co nám historie říká: Vakcinace je cestou ven z epidemie.

Jaké to je, být špičkovým chirurgem a známou osobností?

Opravím vás: žádný špičkový – špičkový je klobouk kouzelníka; a rozhodně už ne dnes... Každý má tu ↩

Co o profesoru Pavlu Pafkovi asi nevíte

Jeho ženou je absolventka Přírodovědecké fakulty UK paní Hana Pafková. Narodily se jim tři dcery: Barbora, Hana a Pavla – žádná z nich není lékařkou. Dvě vystudovaly dějiny umění, všechny se věnují překladatelské práci či tlumočnictví. Během rozhovoru na sebe pan profesor prozradil, že nikdy v životě neměl peněženku, a když jde s manželkou do restaurace, tak mu prý nenápadně pod stolem podává peníze, aby jako správný chlap zaplatil. Postavou drobný muž – leč velká chirurgická osobnost – letos v červenci oslavil 81. narozeniny.

„špičku“ v určité době a prostředí. Za sebe mohu říct: je mi líto lidí, kteří si myslí, že jsou špičkoví ještě i v krematoriu. Člověk by měl umět odcházet z jeviště. Naštěstí, já se nikdy neživil jen tím jevištěm. Naše profese – profese lékařů – je z tohoto pohledu jednodušší a ano, práce chirurga je přitažlivá. No, dovedete si představit seriál třeba o kožním lékaři? (*usmívá se*) My chirurgové jsme zajímaví, protože v relativně krátkém čase máme v rukou osud člověka; mnohdy i jeho život. Na psychiatrii se říká, že když si tam s lékařem podáte ruku, uzavíráte s ním smlouvu na doživotí... To na chirurgii se vše řeší hned.

Lidé se stále usilovně snaží být v kondici a podávat skvělé výkony, nechťejí vědět, že stárnou. Zatímco ženy si stáří uvědomují – a přibývají

věk si kompenzují omlazujícími krémy a paletou barviček – chlapi si datum narození v jistém věku připustit nehodlají. Furt v nich přetrvává vědomí, že když ve třiceti na chalupě sami opravili střechu a žlaby, že totéž svedou i v sedmdesáti. My si myslíme, že jsme pořád mladí a nepřipouštíme si, že roky nezastavíme. A v přeneseném významu to platí i pro práci na univerzitě. Je fajn, když člověk včas pochopí, že je načase odejít a uvolnit místo mladým, a pokud o to oni projeví zájem, být jim oporou.

Jací jsou dnes studenti medicíny a jací byli v čase vašich studií? Najdete rozdíly?

To je velice těžké. Především záleží na lidech, kteří na fakultě pracují a na zavedených, přetrvávajících tradicích. Zdá se mi, že mladí lidé jsou dnes suverénnější. Víte, v době mého studia, hlavně pak po atestaci, byly na klinice či ústavu vždy zřejmé pomyslné schody. Dnes je to šikmý svah. U nás bylo jasné, kdo je sekundářem, kdo asistentem, docentem či profesorem. Vidět živého profesora bylo dříve téměř „svátkem“ a prakticky možné pouze na přednáškách. Nevím, jestli je to dobré, ale dnešní studenti přijdou za profesorem – a jedná s ním skoro jak se sobě rovným. Vysoká škola je poslední školou před (pracovním) životem a já jsem toho názoru, že v životě by nějaké ty schody být měly. Respektovat by je měla každá dobrá organizace, a to nejenom tehdy, když nastane průšvih.

Je mi líto těch, kteří ráno vstanou a na nic se ten den netěší. Takový život za nic nestojí; člověk přece musí mít nějakou motivaci a musí umět zpracovat vnější impulzy, které mu život přináší. Hlavně nežít primitivně!

Nejste spojen s žádnou pochybnou aktivitou, nepropůjčil jste se žádné politické straně, neví se o vás takřka nic špatného, ač jste veřejně známá osobnost. Jak to děláte?

Jedem lidské společnosti je strádání hmotných statků a chamtivost. Smyslem mého života nikdy nebylo mít hodně peněz. V tom se možná skrývá odpověď. Před časem jsem si řekl, že musím něco udělat pro životem otrávené lidi, a připravil jsem si pro ně přednášku s názvem *Štěstí*. Mám v ní i graf. V něm křivka stoupá od nuly – tam jsem si představil bezdomovce, který nemá co jíst, kde spát –, a jakmile člověk získává peníze, stává se šťastnějším a křivka strmě stoupá... Ovšem v určitém bodu se zastaví – člověk se stane milionářem –, ale křivka štěstí začne klesat. Zajímá mě ten konkrétní bod, kde se štěstí odchýlí od peněz.

Nač jste přišel?

Zjistil jsem, že tím bodem je stav, kdy máte naplněny své racionální potřeby: tedy bydlení, máte na nájem a na jídlo, máte děti, auto... Ale vy pořád toužíte a chcete víc. Abyste byla šťastná, nesmí být vaše představy nekonečné a přehnané. Na jednom slajdu v přednášce o štěstí mám vedle sebe i dvě fotografie – jsou na nich auta, ferrari a trabant – a já se lidí ptám: „Které auto pravděpodobně někdo obejde s korunou?“ (*chvilí vyčkává, než pokračuje*) Reagujete stejně, smějete se! Je přirozené, že jakmile se ocitnete na zmíněné křivce a máte miliony, už nebudete jezdit v trabantu, ale koupíte si červený vůz značky Ferrari. Za deset tisíc si na něj pořídíte espézetku „NUMBER1“ a začnete se bát, aby vám auto před domem někdo nepoškrábal. Nebo když mám jednu chatu, hrozí, že mi během tornáda na ni spadne strom. A když budu mít chaty tři, budu se bát třikrát. Majetek zkrátka plodí starosti.

Jste stále činorodý. Kde berete energii a chuť pořád chodit do práce, na kliniku?

Člověka činí člověkem mezilidské vztahy. Přátelské s kolegy v zaměstnání, kde trávíme značnou část pracovního dne, nebo ty nejužší, s rodinnými příslušníky. Jestli bych mohl mladým lidem něco předat a vzkázat, pak to, aby se zaměřili na vztahy se svými nejbližšími a věnovali jim největší péči. Když totiž dojde k ponoru na ono dno, o kterém jsme mluvili na začátku, tak jsou to právě oni, kdo nás z něj dostanou... Lidé dosahující vynikajících výsledků ve své profesi bývají obdařeni mimořádným talentem a neobyčejnou pracovitostí. Profesní dráze

mnohdy obětují více než polovinu života. Z práce neodcházejí v půl čtvrté a po příchodu domů ještě i tam pracují. Víím, že i já jsem rodinu zanedbával a pohlcen chirurgií jsem býval doma mnohdy „nepoužitelný“. Manželka mi to ale nikdy neměla za zlé a já jí vždy věřil, když mi říkala: „Já víím, že jsi to nedělal jen kvůli sobě, ale i kvůli nám.“

A proč sem, na kliniku pořád chodím s chutí? Protože mám lidi rád. A je mi líto těch, kteří ráno vstanou a na nic se ten den netěší. Takový život za nic nestojí; člověk přece musí mít nějakou motivaci a musí umět zpracovat vnější impulzy, které mu život přináší. Hlavně nežít primitivně! Víím, že životní styl je dnes zrychlený, možnosti nedozírné a mé vzpomínky mohou působit humorně, nepochopitelně a čtenáři si možná řeknou: „O čem nám chce ten stařec povídat?“ Poradil bych jim: Když se ráno vzbudíte, musíte mít něco – nějaké štěstíčko –, na které se ten den těšíte. A pak je potřeba mít i vzdálenější cíle. Těm já říkám štěstí.

Na co se těšíte teď?

Já se třeba těším, jak zase sednu do kajaku a objedu si na Vltavě to svoje kolečko mezi „Mostem inteligence“ a vyšehradským železničním mostem. Takhle jsem se tam vydal i na začátku koronavirové pandemie. Byla sobota brzy ráno – nikde ani človíčka – a dva dny na to na mě z internetu vyskočila zpráva: „Pafko jel po Vltavě a neměl roušku“ (*směje se*).

Prof. MUDr. Pavel Pafko, DrSc., absolvoval v roce 1963 Fakultu všeobecného lékařství UK (FVL UK). Po studiích nastoupil do jejího Anatomického ústavu, III. chirurgická klinika FVL UK v Londýnské ulici se mu od roku 1966 stala profesním domovem pro téměř celou kariéru. V roce 1990 byl jmenován profesorem UK a o dva roky později se na klinice stal přednostou. Do povědomí veřejnosti se zapsal odstraněním plicního karcinomu prezidentu Václavu Havlovi (1996). V prosinci 1997 provedl první transplantaci plic v ČR, a to ve FN Motol, kam se mu podařilo přestěhovat sídlo kliniky z nevyhovujících prostor. Transplantacím se přestal věnovat po dovršení sté operace; když v roce 2010 oslavil sedmdesátku, opustil funkci přednosty kliniky. Dnes je na klinice emeritním přednostou. Za své výjimečné lékařské úspěchy, lidskost, obětavost a charisma byl poctěn řadou významných ocenění: prezident ČR mu udělil Medaili Za zásluhy I. stupně (2013), má titul Rytíř českého lékařského stavu (2015) a je i držitelem Zlaté medaile Masarykovy univerzity (2010).

Naučíme vás nejen česky

Cizincům, kteří se chtějí naučit česky, umějí pomoci i na nejstarší české univerzitě. Ta má dokonce pro tento účel zřízený Ústav jazykové a odborné přípravy (ÚJOP), který nabízí kurzy nejen zahraničním studentům univerzity. Češtině se ale lze naučit i na některých fakultách.

TEXT Jitka Jiříčková, Sabina Ali, Martin Rychlík
FOTO Vladimír Šigut, Martin Pinkas, Hynek Glos

Univerzita Karlova hodlá být výjimečnou mezinárodní školou a chce, aby se i příchozí cizinci do Prahy, Plzně a Hradce Králové cítili na fakultách komfortně. K tomu patří též domluva v češtině. Na výuku jazyků je „specialistou“ Ústav jazykové a odborné přípravy UK (ÚJOP). Zaměřuje se zejména na intenzivní kurzy češtiny pro cizince, ale stále posouvá výuku i za hranice běžných tříd, do online prostoru. Nově popularizuje češtinu i formou podcastů pro veřejnost.

„Dobrý den, kdo má limonádu? Kdo má, zapíná mikrofon. A ještě jednou: Dobrý den, toto je první *Konverzační klub* a tímto jej považuji za zahájený! Na zdraví,“ připíjí si Petra Jirásková ze zmíněného ústavu přes monitor na dálku se zhruba pětaticeti studenty – s cizinci, kteří se v rámci ročního přípravného programu připravují na přijímací zkoušky a následné studium v češtině na českých vysokých školách. Kdo láhev má, otevírá ji a ochutnává u svého počítače bublinkový nápoj. Začíná první

Konverzační klub tohoto akademického roku čili nepovinné debataní online setkání v češtině, jehož sestřihy můžete najít a sledovat též na YouTube.

Pokec v češtině i podcasty

„Jednou za čtrnáct dní se sejdou zájemci ze všech studijních středisek ÚJOP – z Prahy, Poděbrad a Mariánských Lázní – u monitorů, po zhruba pěti členech se usadí ve virtuálních místnostech a hodinu a půl si řízeně na základě připraveného programu povídají na určené téma, jímž je provází dobrovolník. A to buď český rodilý mluvčí, nebo náš bývalý absolvent – cizinec s pokročilou znalostí češtiny,“ přibližuje Jirásková, vedoucí metodického a odborného centra na pracovišti pod Vyšehradem. Jde o jednu z nadstandardních aktivit, která se rozběhla v loňském zimním semestru, aby při covidovém lockdownu studentům alespoň částečně vynahradila omezené možnosti popovídat si v češtině. Pro velký úspěch – a nyní už i během další silné

koronavirové vlny – *Konverzační klub* pokračuje a pomáhá opět cizincům.

Petra Jirásková češtinu miluje již od svých studií na Filozofické fakultě UK, v uplynulém náročném roce ji nadchla rovněž práce s online nástroji, takže se rozhodla v ÚJOP rozjet další aktivitu: podcast *Hezky česky s Petrou Jiráskovou*, který je dostupný na YouTube a v aplikaci Spotify. Zájemcům o češtinu především z řad cizinců či odborné veřejnosti v něm během pár minut představuje formou monologu i dialogu vždy konkrétní téma propojené s gramatikou a reáliemi. V září vypustila první díl „Já student a Praha“ a postupně každou středu přidává další: třeba o dostupnosti bydlení nebo oblíbené absolventské kratochvíli, o třídních srazech.

„Gramatika odpovídá aktuální úrovni našich sylabů, obsah by měl být zajímavý pro studenty všech oborů. V popisku najdou posluchači slovníček ‚problémových slov‘. Když si dohledají jejich význam, neměli by mít s porozuměním problém. Lektori zde

pro rychlou orientaci najdou informace o tématu, gramatice i reáliích,“ líčí autorka podcastů s tím, že kromě služby pro zájemce je to i skvělá propagace ústavu. „V období covidu jsem zaznamenala velký nárůst zájmu o volně dostupné online materiály ze strany lektorů a studentů obecně, mimo náš ústav. A rozhodla jsem se na té vlně trochu svézt a ukázat, co vše umíme,“ vypráví Jirásková. ↪

V období covidu jsem zaznamenala velký nárůst zájmu o volně dostupné online materiály ze strany lektorů a studentů obecně. A rozhodla jsem se na té vlně trochu svézt a ukázat, co vše umíme.

„Snažíme se reagovat na aktuální společenské požadavky,“ říká ředitelka ÚJOP Dana Hůlková Nývltová. I proto vedle ní stojí lektorka Petra Jirásková točí podcasty o češtině – pro cizince i veřejnost.

Online kurzy pro vyučující

Pandemie inspirovala zaměstnance ÚJOP i ke spuštění léta plánovaného „dálkového“ online kurzu pro zahraniční lektory, kteří učí češtinu v krajských komunitách či na univerzitách od Japonska přes Evropu až po Severní a Jižní Ameriku. Nabízejí i řadu programů zaměřených na nejrůznější profese – například online kurz „nemocniční“ češtiny pro zdravotní sestry z místních nemocnic, které často pocházejí ze zemí bývalého východního bloku. V jednom ze středisek, v Praze ve Voršilské ulici, probíhají veřejné kurzy češtiny: od začátečnických až po úroveň C1, jichž se účastní třeba cizojazyční rodinní příslušníci nebo zaměstnanci firem.

„Dlouhodobě se snažíme též zapojit do jazykové podpory zahraničních lékařů, kteří se potřebují připravit na aprobační zkoušky v češtině a umět se domluvit jak s českými kolegy, tak především s pacienty,“ upozorňuje Dana Hůlková Nývltová, ředitelka ÚJOP.

Zásadní činnost ústavu ale stále tkví v přípravě cizinců na vysokoškolské studium v českém jazyce, nejen na Karlovce. Nejedná se ovšem pouze o výuku jazyka obecně, nezbytná je také znalost oborové češtiny. Kupříkladu studijní středisko v Mariánských Lázních tak připravuje zájemce na medicínu a přírodovědné obory, v Poděbradech na zámku (více o něm píšeme na stranách 48 a 49) se zase sdružují mimo jiné budoucí technici, zato ekonomové, humanitní, umělecké obory a architektura se vyučují v pražském středisku. Každé pracoviště navíc poskytuje paralelní formu distanční online výuky pro ty, kteří z nejrůznějších důvodů zatím nemohou být na hodinách fyzicky přítomni. Po příjezdu do Česka pak jednoduše naskočí do rozjetých tříd, aniž by plýtvali časem.

Pomoc maturantům v nouzi

ÚJOP nezůstává toliko u výuky češtiny. Vyšel vstříc prosbám vysokoškolských uchazečů z regionů a využil odborného potenciálu svých lektorů, kteří ve střediscích v Mariánských Lázních či Poděbradech připravují na přijímací zkoušky z medicíny i české maturanty. „Při uzavření škol v březnu jsem to viděla špatně, ale vaši kolegové se bez problémů chopili online výuky. Nyní po přijímačkách – a po loňském fiasku – máme obrovskou radost! Štěpánka se dostala na všechny všeobecné medicíny, kam se hlásila (Praha, Hradec, Plzeň), ale hlavně – a to díky vaší škole – se dostala na obor zubní lékařství na 1. LF UK v Praze, byla dokonce 22. v pořadí,“ oceňuje na ústavních webových stránkách maminka medičky Štěpánky.

„Naším cílem je vycházet vstříc aktuálním společenským požadavkům při zachování špičkové kvality služeb,“ říká ředitelka Hůlková Nývltová, přičemž právě její pracoviště jako jediné v Česku nabízí možnost složit zkoušku z češtiny pro udělení státního občanství ČR.

Vedle toho výzkumné a testovací centrum při ÚJOP již přes deset let vyvíjí a stará se o mezinárodně uznávané certifikované zkoušky z češtiny (CCE). „Naším dlouhodobým cílem je posilovat jazykově odborný servis v rámci Univerzity Karlovy. Konkrétně se soustředíme na ještě intenzivnější podporu zahraničních studentů z programu Erasmus+, výuku češtiny pro zahraniční experty a studenty zapsané v cizojazyčných programech, poskytujeme i výuku malých jazyků v rámci aliance 4EU+. Věříme, že aktivity mají přidanou hodnotu i v oblasti sociokulturní, nejen pro cizince, ale i pro naši společnost,“ míní Dana Hůlková Nývltová.

Kde se též cizinci přiučí češtině?

► Vůbec největší nabídku kurzů češtiny jak pro zájemce o studium na UK, tak pro kohokoli, kdo by se rád naučil česky, má právě Ústav jazykové a odborné přípravy (ÚJOP). Nabídka je věru široká – na své si přijdou zájemci o klasické kurzy češtiny, kam může přijít v podstatě kdokoli se zájmem naučit se česky, a to od začátečnicků až po velmi pokročilou úroveň C1. „Kromě přípravy studentů Erasmus+ a bakalářského programu *Historical and Area Studies*, který je akreditovaný společně s FSV UK a kde hraje čeština výraznou roli, jsou všechny naše kurzy a programy přípravy zařazeny do celoživotního vzdělávání,“ doplňuje ředitelka Dana Hůlková Nývltová.

► Naučit se česky mohou mimouniverzitní zájemci i na Filozofické fakultě UK, v Ústavu bohemistických studií. Program je ovšem cílen přímo na studenty, kteří se připravují ke studiu FF UK. Kurz má tedy studenty/cizince připravit ke studiu humanitních oborů, jako jsou psychologie, lingvistika či historie, může ale být vhodný i jako příprava k certifikované zkoušce z českého jazyka. Skupina, kterou bude aspirant po jeden semestr navštěvovat, se odvozuje od rodného jazyka či jeho cílů, kvůli nimž chce studovat. Moduly nabízejí různé stupně pokročilosti.

► Pro široké spektrum zájemců existuje každoroční Letní škola slovanských studií (LŠSS). Nabízí kurzy českého jazyka i bohatý doprovodný program v centru Prahy. Program běžně trvá čtyři týdny a je určen pro začátečníky i velmi pokročilé. „Naším zájmem je přijmout opravdu všechny zájemce a připravit pro ně program, který by je jazykově i kulturně rozvíjel. To je také důvod, proč jsme letos pořádali paralelní letní školu online. Čeština není sice tak úplně malý jazyk, určitě si ale nemůžeme dovolit ztrácet zájemce, byť by to byli ti, kteří se pro češtinu rozhodli z nějakého nám neznámého popudu... Nikdy nemůžeme vědět, komu se právě na LŠSS čeština dostane pod kůži tak, že u ní bude chtít zůstat a stane se jeho profesním zájmem,“ vysvětluje Svatava Škodová, ředitelka Ústavu bohemistických studií FF UK. Na letošní akci se sjelo 82 lidí z 25 zemí, kvůli covidu méně než obvykle.

► Češtinu pro cizince nabízí – kromě dalších součástí UK – třeba i Fakulta sociálních věd UK v rámci vlastního Centra jazykové přípravy. Kurzy jsou tam určeny studentům fakulty a mají za úkol rozvíjet jejich komunikační schopnosti v rámci studovaného oboru: buď v některém z nabízených světových jazyků, anebo právě v češtině.

Na letošní Letní školu slovanských studií (LŠSS) se sjelo 82 lidí z 25 zemí, kvůli covidu žel výrazně méně než obvykle.

Jak cílit na Evropu

Propojovat experty řady oborů či pomáhat žadatelům o ERC granty – o to se stará Evropské centrum UK. Hlavním cílem je podpora a rozvoj mezinárodních vědeckých spoluprací a získávání evropských peněz na vědu a výzkum.

TEXT Pavla Hubálková FOTO archiv UK, Shutterstock

Jednu z vůdčích rolí v alianci 4EU+ hraje Heidelberg, kde od roku 1386 sídlí nejstarší univerzita v Německu.

„Evropské centrum UK vzniklo před osmi lety s cílem poskytovat podporu fakultám i jednotlivým akademikům, aby se zvýšil počet žádostí o evropské financování a mezinárodní spolupráce,“ říká magazínu *Forum* vedoucí centra Adéla Jiroudková.

Centrum má za cíl posilovat mezinárodní roli UK jakožto výzkumné univerzity, zapojovat vědce do mezinárodních sítí a umožnit především začínajícím vědkyním a vědcům získávat zkušenosti na mezinárodní úrovni a také více financí na výzkum:

„Soustředíme se především na projekty v rámci aliance 4EU+, na granty Evropské výzkumné rady (ERC), akce Marie Skłodowska-Curie, ale i další projekty Horizont 2020 či Erasmus+,“ jmenuje Jiroudková.

Založení centra při svém nástupu iniciovala Lenka Rovná, prorektorka pro evropskou problematiku, pro níž byla inspirací podobná univerzitní centra v cizině. „Evropské centrum UK vstupuje kromě mapování možností a podpory žadatelů i řešitelů do

tvorby vzdělávacích a výzkumných politik. Můžeme přímo ovlivňovat, kam se Evropská unie ubírá,“ popisuje benefity Rovná. „K tomu velmi pomáhá aliance 4EU+ spojující šest univerzit včetně UK – tím se stáváme silnější a důvěryhodnější a společně máme lepší vyjednávací pozice,“ líčí.

Hlavně dlouhodobá spolupráce

„Aliance 4EU+ není projekt, je to dlouhodobý proces rozvíjení spolupráce mezi zapojenými univerzitami,“ říká Kristýna Kolínová, koordinátorka 4EU+. V současnosti probíhají projekty financované přímo z Evropské komise, jež jsou určeny zejména pro inovativní vzdělávací výstupy či společné kurzy. Univerzita Karlova je aktuálně zapojena do dvaceti takzvaných minigrantů, jedním z nich je například projekt zabývající se výzkumem epilepsie.

„Spolupráce v rámci našeho ‚epileptologického‘ 4EU+ konsorcia probíhá na výbornou, kromě výzkumu spolupracujeme i na výuce,“ pochvaluje si profesor Přemysl Jiruška ze 2. lékařské fakulty UK. Za alianční podpory připravil s kolegy mezinárodní kurz zaměřený na patogenезi epilepsie, který má podporu i mezinárodních odborných organizací. „Vzhledem k tomu, že se nám spolupráce osvědčila, dokončujeme přípravu grantové žádosti na Marie Skłodowska-Curie Actions, jejímž cílem je vytvoření doktorského programu zaměřeného na výzkum epilepsie a výchovu neurovědců 21. století,“ sdílí plány profesor Jiruška.

Podobné cíle má i záměr *European Pluralities*, který se zabývá historií paměti a pluralitou politických, kulturních a národních identit. „V rámci projektu se pravidelně setkáváme, pořádáme workshopy, semináře i letní školy. Naším cílem je vybudovat společný magisterský program *Memory History*. Bez dlouhodobé spolupráce a vzájemné důvěry plynoucí z aliance 4EU+ by to bylo mnohem obtížnější; a možná i nemožné,“ popisuje administrátorka projektu a doktorandka FSV UK Alexandra Pekáčková Modelska.

Právě zapojení studentů je jedním z hlavních cílů aliance. „Zaměřujeme se na zlepšování spolupráce, sdílení zkušeností a zjednodušování procesů. Usilujeme o to, aby studenti mohli bez zbytečné administrativy navštěvovat kurzy na partnerských univerzitách,“ říká Kolínová.

Aliance 4EU+ aktuálně spojuje šest univerzit: Univerzitu Karlovu, Heidelberg Universitát, Sorbonne Université, Uniwersytet Warszawski, Università degli Studi di Milano a Københavns Universitet. Společným cílem je rozvíjet všeobecné partnerství ve výzkumu, inovacích, vzdělávání a službách a vytvořit platformu zajišťující volný pohyb studentů i pracovníků stejně jako myšlenek a sdílení infrastruktury. S ohledem na globální výzvy dneška se 4EU+ soustředí na čtyři multidisciplinární „vlajkové lodě“, takzvané *Flagships*:

1. Zdraví a demografické změny
2. Evropa v měnícím se světě
3. Transformování vědy a společnosti
4. Biodiverzita a udržitelný rozvoj

Přijďte! Poradíme, pomůžeme

„Ačkoliv centrum existuje již osmým rokem, stále se potýkáme s tím, že o nás někteří nevědí – často pak zbytečně tápou anebo tráví mnoho času přípravou rozpočtů či administrativních částí žádostí o granty,“ nastiňuje Jiroudková. A radí: „Obracet se na nás mohou přímo vědci či akademičtí pracovníci, stejně jako zástupci fakult. Poskytujeme poradenství i podporu, často můžeme zprostředkovat zkušenosti kolegů, kteří již řešili podobné situace.“ Vedoucí centra zdůrazňuje, že je důležité ozvat se včas: „Třeba zájemce o podání ERC grantu by nás měl v ideálním případě kontaktovat s ročním předstihem. Konkurence je velká... A ve finále může rozhodovat i formální stránka projektu.“ Pro zvýšení úspěšnosti českých žadatelek a žadatelů o ERC granty letos vznikla i expertní skupina, jež usiluje o systematickou podporu.

„Evropské centrum UK vstupuje i do tvorby vzdělávacích a výzkumných politik. Můžeme přímo ovlivňovat, kam se Evropská unie ubírá,“ říká prorektorka Lenka Rovná.

ec.cuni.cz

Do Ameriky a zpět

Co považujete za hlavní výhody Fulbrightova programu?

Fulbrightova stipendia umožňují česko-americké výměny studentů, mladých vědců, profesorů a odborníků, ale i umělců či pracovníků neziskových organizací. Stipendia podporují všechny obory ze všech škol a institucí; rozhodující podmínkou je kvalita projektu. Výhodou je, že Fulbrightovy komise v jednotlivých zemích mohou pružně reagovat na poptávku na straně domácích univerzit i na aktuální lokální témata a podle toho i zařazovat nové typy programů.

Máte nějaký konkrétnější příklad?

My takto v příštím roce představujeme nové stipendium pro komunikaci ve vědě, neboť vnímáme, že tohle téma na českých univerzitách chybí. V USA, kde má komunikace vědy větší tradici, se máme čemu učit. Před lety jsme vytvořili Fulbright-Masarykovo stipendium, jež se kromě důrazu na vědecké výsledky zaměřuje i na to, aby stipendisté byli činní ve veřejném prostoru. Dělá nám radost, že mnoho českých i amerických stipendistů po návratu udržuje kontakty s kolegy, které poznali. O to nám jde, nastartovat dlouhodobou spolupráci.

Osobně znáte všechny stipendisty. Pozorujete, že se za tři dekády nějak mění?

Nevím, zda se nějak mění stipendisté, tedy ti, kteří uspěli, ale určitě se mění žadatelé. Na začátku se hlásili i uchazeči, jejichž jedinou motivací bylo „poznat Ameriku“, ti ale často neskončili mezi úspěšnými. Dnes posíláme více lidí z technických a přírodních věd; na začátku jsme kladli důraz na to, abychom pomohli oborům, které byly pod větším politickým tlakem, dostat se do dialogu se zahraničními protějšky či vůbec nastavit nové fungování.

Jak vypadá úspěšný projekt, co v něm nesmí chybět?

Mělo by v něm být dobré odůvodnění, proč má proběhnout ve Spojených státech, proč zrovna na zvoleném místě a proč právě teď. Je mnoho oborů, kde by uchazeč mohl načerpat lepší zkušenosti v Evropě, na jiné americké instituci anebo až v pozdější fázi své kariéry.

Česká Fulbrightova komise, kterou dlouhá léta vede Hana Ripková, už třicet let zprostředkovává česko-americké výměny vědců a studentů. Za tu dobu podpořila přes dva tisíce stipendistů. Mezi nimi i 171 studentů a akademiků z Univerzity Karlovy.

TEXT Pavla Hubálková FOTO Hynek Glos

Co osobně vám dalo „třicet let s Fulbrightem“?

Vnímám jako dar, že jsem mohla poznat tolik zajímavých osobností a tolik se od nich naučit. Dělá mi velkou radost dlouhodobě sledovat příběhy našich absolventů – dnes jsou rektory, řediteli, poslanci, diplomaty, úspěšnými vědci a pedagogy či jsou viditelní i v mnoha dalších oblastech... Rada z nich si z Ameriky „přivezla“ sílu a motivaci věci měnit.

Vy sama jste jako dítě strávila s rodiči rok v USA, jak na to vzpomínáte?

Pro mě to byl zásadní rok, který zformoval můj další život. I když jsem byla ve čtvrté třídě, podařilo se mi vyrůst po osobní, ale třeba i jazykové stránce. Zároveň ten kontrast, který jsem zažila při návratu zpátky, nemohl být větší, protože ze země neomezených možností jsem se v roce 1969 vrátila do země, kde se naopak všechny možnosti zavíraly... Naučilo mě to vážit si svobody, vážit si lidí, kteří

Fulbrightistkou i budoucí rektorka UK

Jednou z fulbrightovských stipendistek byla v akademickém roce 1998/1999 i profesorka Milena Králíčková, zvolená budoucí rektorka UK: „Byla to pro mne zcela zásadní životní zkušenost, jež mi umožnila pracovat v mezinárodním týmu a naučit se mnoha novým dovednostem, které od návratu uplatňuji. Přátelství a spolupráce, které jsem v Massachusettské všeobecné nemocnici, jež je výukovým pracovištěm Harvardovy univerzity v Bostonu, navázala, mne těší a zároveň mi pomáhají dosud. Ráda vzpomínám na náš pestrý tým a společné večery, na španělské kuchařské speciality či mexické drinky a nad nimi vyprávěné japonské báje či irské vtipy. Zahraniční stáže obecně mají podle mě zásadní význam – poznat nové kolegyně a kolegy, nové metody či jiné přístupy; je to jako otevírat nové dveře. Zahraniční zkušenost jednoznačně patří k vysokoškolskému studiu.“

stojí o to, aby země byla svobodná a koneckonců i vážit si toho, že když se člověk vrátí zpátky do země, kde to v tu chvíli není v pořádku, tak nere-zignuje a snaží se v rámci svých sil a možností dělat vše pro to, aby ta země normální zase byla.

Vystudovala jste MFF UK. Sama říkáte, že to byl nejvíce apolitický obor, který jste mohla studovat. Co byste studovala dnes, kdybyste měla možnost svobodné volby?

Tím si nejsem jistá. Ale asi by mě to táhlo na Filozofickou fakultu UK. Studia na Matfyzu ale vůbec nelituji; bylo to neobyčejně inspirativní prostředí a to, co jsem se tam naučila o historii, filozofii a podobných oborech, dalece překračuje většinové vnímání „studia na Matfyzu“ – a obávám se, že to bylo i více, než co bych se v té době dozvěděla při studiu společenských věd. I když přímé znalosti nepoužívám, MFF mě naučila způsoby myšlení, jak postupovat při řešení problémů. A to využívám denně a jsem vděčná, že jsem tento základ do života dostala.

Český Fulbright slaví třicetiny!

30 let slaví česká Fulbrightova komise

75 let slaví celosvětový Fulbrightův program

160 států je dnes zapojeno do Fulbrightova programu

1137 Čechů vyjelo do USA z toho bylo **116** stipendistů a **55** stipendistek z UK

988 Američanů přijelo do ČR

400 000 stipendistů bylo podpořeno za 75 let existence

U příležitosti 30. výročí vznikl i průzkum, podcasty a rozhovory s absolventy, které najdete na webu fulbright.cz

Za inspirující považují specializační vzdělávání v medicíně ve Spojených státech amerických. Konkrétně v psychiatrii fungují po promoci rezidenční programy s jasně strukturovaným obsahem, jehož součástí je teoretická i praktická příprava. O rezidenty se stará vysoce kvalifikovaný, zkušený a k tomuto účelu i určený lékař. Má na své svěřence čas. Dohlíží na jejich odborný výkon a kultivuje jejich profesní zrání. Pomáhá budoucím psychiatrům orientovat se ve složitých klinických situacích, didakticky je vede a věnuje se rovněž jejich emočním potřebám, což může být pro celoživotní kariéru lékaře naprosto zásadní.

Prof. MUDr. Lucie Bankovská Motlová, Ph.D.

Vyučuje psychiatrii a lékařskou psychologii na 3. LF UK, vede kurzy celoživotního vzdělávání

Co převzít ze světa

Magazín Forum oslovil výrazné osobnosti spjaté s Univerzitou Karlovou a zeptal se jich na stejnou otázku: „Co inspirativního byste rád ze zahraničí přenesl na UK?“

TEXT Martin Rychlík, redakce

FOTO Vladimír Šigut, Martin Pinkas, archiv osobností

Kromě obligátního odpovídajícího platového docenění, jež by zajistilo kvalitnější rozvoj vědy a vzdělávání, to závisí na místě, odkud by inspirace přišla. Z Izraele, s nímž spolupracujeme, budiž inspirací schopnost podávat maximální výkon, poradit si s jazykem (především angličtinou), být rychlý, efektivní, schopný zvládnout stres a podílet se o výsledky bádání reprezentativním způsobem. Důvodem je velká konkurence. Z Německa, Rakouska či Švýcarska, kde působí naši dobří kolegové, bych se inspiroval důsledným dodržováním odchodu do důchodu. To činí výhledy všech předvídatelnými a je tím i dán větší a perspektivnější prostor nadějným akademikům. Poslední řečené souvisí s tím úvodním.

Doc. Filip Čapek, Ph.D.

Působí na ETF UK, kde se zabývá archeologií, dějinami jižní Levanty a teologií Starého zákona

Na své zahraniční stáži na Vrije Universiteit Brussel jsem měl možnost setkat se a jako pacient si vyzkoušet modelovou výuku farmacie nazývanou GIMMICS (Groningen Institute Model for Management in Care Services). Cílem výuky je připravit studenty farmacie formou konfrontace s reálnými příklady z veřejné a nemocniční lékárny na jejich budoucí povolání a formou hry realizované v modelové lékárně rozvíjet a upevňovat znalosti a dovednosti. Tato výuková metoda se velmi osvědčila a nyní je součástí osnov výuky farmacie řady evropských univerzit, navíc je kladně hodnocena i samotnými studenty farmacie. Přidanou hodnotou projektu je rozvoj mezinárodní spolupráce a sdílení zkušeností.

Doc. PharmDr. Josef Malý, Ph.D.

Klinický farmaceut, vede katedru sociální a klinické farmacie FaF UK

Na komunitách Nové Guineje mne vždy fascinovala jejich schopnost mnohé řešit debatou, aby se vyjasnil problém, úkol, otázka. Ve vesnici Yawan se obvykle všichni sejdou a snaží se společně nalézt řešení. Nehlasují, k pocitu sounáležitosti nepotřebují zvedat ruku na znamení souhlasu, jako to děláme my. Jsme nepochybně větší komunita, proto si volíme zástupce, kteří pak za nás v důležitých otázkách zvedají ruce a rozhodují. Novoguinejské komunity se obvykle člení na klany, mezi nimiž jsou, pravda, různé animozity, podobně jako na akademické půdě, kde se kříží různé zájmy a názory. V novoguinejských komunitách ale vládne také sourozenství. Pro mě jako antropologa je to zajímavé; pro nás všechny to může být inspirativní, jak debatovat o vědě.

Doc. PhDr. Martin Soukup, Ph.D.

Kulturní antropolog z FSV UK, který se věnuje dějinám oboru a Melanésii

Ze své zahraniční zkušenosti vím, že zásadní pro zdravé doktorské studium je mít kolem sebe motivující vědecké prostředí a vstřícné kolegy. Snažím se, aby se zvláště doktorandi necítili jako „Robinson na opuštěném ostrově“, ale viděli a reálně uchopovali provázanost výzkumu svého – třeba i jen okrajovou – s projekty ostatních členů laboratoře či ústavu. Ty, kteří chtějí zůstat ve vědě, vedu k tomu, aby výsledky svojí práce už během studia publikovali, a měli tak dobrou pozici na akademickém pracovním trhu nebo v grantových soutěžích. Postgraduální i pregraduální studenty motivují k setkávání se, prezentování a diskutování výzkumných záměrů a výsledků, dávání i získávání feedbacku. Aktivní diskusi považují za klíčovou.

Kateřina Chládková, M.A., Ph.D.

Věnuje se na FF UK osvojování jazyka u dětí, má za sebou stáže v Amsterdamu či Lipsku

Možná, že tu budu zastávat nepopulární názor, ale ráda bych naopak přenesla zkušenost Univerzity Karlovy do zahraničí, jmenovitě do zemí postsovětského prostoru a především do Běloruska, odkud pocházím. Tato nastřádaná neocenitelná zkušenost a velká inspirace spočívají v podpoře špičkové vědy a mezinárodní spolupráce, rozvoji nových oborů, otevřenosti evropským zkušenostem a hodnotám, ale v neposlední řadě i ve svobodě bádání, obzvláště v oblasti dějin a obecně v humanitních oborech. Doufám, že se transfer této a jiné zkušenosti podaří plně uskutečnit v rámci nadcházejícího programu Eastern Partnership University Cluster Initiative, který UK připravuje a řídí v novém roce 2022.

Mgr. Alena Marková, Ph.D.

Historička soudobých dějin, která působí na FHS UK

Bylo by to vytvoření podmínek, které by umožnily mít více času na studenty, pregraduální i postgraduální. Sám jsem zažil na Harvard Medical School klinickou výuku, kdy profesor měl měsíc na starost jen dva studenty medicíny, kteří s ním absolvovali prakticky celý jeho pracovní program: od ambulance přes vizity, instrumentální vyšetření pacientů až po odborné semináře a studenti byli aktivně zapojováni do většiny činností. Studenti pak však byli v nemocnici klidně i deset hodin denně... Za velmi důležité pak pokládám omezení byrokracie a činností nesouvisejících s odborností vysokoškolských pracovníků, kteří by se měli věnovat jen tomu, v čem jsou výjimeční.

Prof. MUDr. Libor Vítek, Ph.D.

Gastroenerolog a hepatolog, v posledních pěti letech publikačně nejaktivnější vědec 1. LF UK

Na Karolinska Institutet ve Švédsku, kde jsem byl 4,5 roku, se mi líbilo, jak se tam sdílely a aktivně diskutovaly výsledky výzkumu, který tam probíhal. Člověk se tak pravidelně dostával do kontaktu jednak s opravdu excelentní vědou a zároveň prožíval sdílenou radost z toho, že se v kolektivu něco dobrého podařilo. Tato zkušenost mi ukázala, že skutečně stimulující vědecké prostředí nevzniká samo od sebe, ale je potřeba se o něj aktivně starat. Příspěť k tomu může každý, kdo se ve vědě pohybuje: prostřednictvím komunit Ph.D. studentů, postdoků, juniorních i seniorních vědeckých skupin. Klíčové je však aktivní zapojení instituce, která musí pro podobné sociální vztahy aktivně vytvářet příznivé prostředí.

Mgr. Jan Mašek, Ph.D.

Biolog, který se na PřF UK věnuje buněčné biologii a mezibuněčné komunikaci

Inspirací se dá v zahraničí najít spousta. Zároveň má samozřejmě smysl soustředit se na věci potenciálně nejvíce užitečné pro nás. Chtěl bych zmínit větší důraz na rozdělení kompetencí podle zaměření každého zaměstnance. Pro vědce a vyučující to může znamenat třeba nižší zátěž administrativními úkony, jež nemá se samotným bádáním nebo výukou nic společného. Podobně by bylo vhodné se ujistit, že akademičtí pracovníci ve vedoucích pozicích se zabývají skutečně vedením a ne třeba administrativní rutinou, kterou může snadno vykonávat někdo jiný... Celkově myslím, že máme potenciál takovou pečlivější strukturou získat relativně snadno poměrně značnou výzkumnou a vzdělávací kapacitu.

RNDr. Ondřej Maršálek, Ph.D.

Fyzik působící na MFF UK, má za sebou i tři roky bádání na Stanfordově univerzitě

Problémem kontinentální vědy a vzdělávání, ovšem nejen u nás, je přílišný důraz na akademickou hierarchii; zvláště profesori mají přehnaně velkou moc a celý systém směřuje spontánně do konformity k nim. Místo konformity k oboru – vědě a učení, které na univerzitě mají být neoddělitelné – vede tento systém vědecko-učitelství dorost ke konformitě k šéfům. To totiž slibuje jistější kariéru. V našich podmínkách je to komplikováno tím, že až dodnes působí kohorta profesorů, kteří se jimi stali v systému kádrové politiky jedné strany. Ti pak utvářejí kariéry dalších generací učitelů a badatelů. Navenek se to projevuje také formální podmínkou profesora pro akreditaci oborů – na to, co ten profesor vytvořil, se hledí jen na základě formálních kritérií a případně se pro „záchranu oboru“ profesor i narychlo dělá.

Prof. RNDr. Viktor Žárský, CSc.

Působí na katedře fyziologie rostlin PřF UK, je stále fascinován rostlinnými buňkami

Při mém pobytu na Univerzitě Karlově se mi líbilo všechno. Jediné, co bych asi navrhl, je, aby studenti měli větší sebevědomí mluvit v hodinách – nikoliv proto, aby podněcovali své profesory, ale aby se tím více zapojili i do svého vlastního učení. Požádal jsem o to své studenty a ti reagovali celkem pozitivně. Tuto osobní angažovanost mám rád u svých amerických studentů a stejně tak jsem si ji užíval u svých studentů na Univerzitě Karlově.

Prof. John Mike Coggeshall, Ph.D.

Antropolog z americké Clemson University, který byl hostujícím profesorem na FF UK

Naším nástrojem je světlo

Profesor Petr Němec vede Laboratoř optospintroniky, společné pracoviště MFF UK a Fyzikálního ústavu Akademie věd ČR, kde vyvíjí nové materiály pro rychlejší a energeticky úspornější technologie budoucnosti. Loni získal prestižní výzkumnou podporu Donatio.

TEXT Pavla Hubálková FOTO Martin Pinkas

Jak jste se dostal k optospintronice, již jste jako první začal rozvíjet i v Česku?

Ke studiu materiálů pomocí laserů jsem se dostal již během diplomky a doktorátu, který jsem dělal na matfyzu u profesora Petra Malého – právě on jako jeden z prvních v tuzemsku zaváděl příslušné laserové techniky. Poté jsem odešel na postdok do Kanady, kde jsem se dostal ke spintronice, což je obor elektroniky využívající spinu elektronů k uchování, přenosu a zpracování informace. A po návratu se mi to podařilo propojit – optospintronika využívá světla pro manipulaci se spinem.

Manipulace se spinem přidává další stupeň volnosti a rozšiřuje možnosti využití tam, kde se samotná elektronika již vyčerpala...

Jak si můžeme představit zmiňovaný spin?

Spin si můžeme jednoduše představit jako šipku, která míří nahoru nebo dolů. V běžné elektronice využíváme toku elektronů – když tečou, je to logická jednička, když netečou, logická nula. A každý elektron má i svůj spin, to víme už sto let, ale donedávna jsme to nijak nevyužívali. A o to se právě snaží spintronika – využívá toku elektronů s různým spinem. Manipulace se spinem přidává další stupeň volnosti a rozšiřuje možnosti využití tam, kde se samotná elektronika již vyčerpala...

O spintronice se píše a hovoří jako o „technologii budoucnosti“. Mnohé možná překvapí, že již dnes se s ní setkáváme i v běžném životě, například ve čtecích hlavách pevných disků počítače. Co dalšího se očekává? Co nabízí?

Dnešní svět je závislý na výpočetní technice; predikce říkají, že během pár let pětina celosvětové spotřeby energie půjde na výpočetní techniku, a to je obrovské

číslo. Spintronika by mohla ušetřit velké množství energie – třeba mobilní telefon by pak stačilo nabíjet jednou za měsíc, což by bylo výhodné nejen pro uživatele, ale i pro planetu. Navíc současná elektronika se již nemůže dále zrychlovat a zvyšovat svůj výkon: narážíme na fyzikální limity. Manipulace se spinem přináší další možnosti – je to jako lego –, když budete mít více různých kostiček, můžeme postavit více tvarů neboli získat nové součástky, které budou mnohonásobně rychlejší nebo třeba spotřebují jen desetinu elektrické energie.

Čeká spintronika na nějaký revoluční průlom, který by umožnil masové rozšíření?

To předem nedokáže nikdo říci (*zamýšlí se*). Základní výzkum jsou cihličky poznání, ze kterých můžeme stavět – bez nich bychom stále žili v jeskyni, ale předem nikdy nevíme, kdy to „dostavíme“. Někdy se také stává, že studujeme věc A a ukáže se, že to k ničemu není a jdeme od toho. Po nějaké době se najednou u projektu C ukáže, že výsledky A nebo nástroje díky tomu vyvinuté můžeme použít. A v tom je právě síla pokroku, protože vědci vždy navazují na předchozí výzkum, který před nimi udělal někdo jiný.

Vy vedete Laboratoř optospintroniky, společné pracoviště Univerzity Karlovy a Akademie věd. Jaké výhody toto spojení přináší?

Spojení napříč obory je pro nás naprosto zásadní – věda je dnes tak složitá a specializovaná, že žádné pracoviště nedokáže obsáhnout a dělat vše. Říká se, že když se objeví nový jev, trvá deset až dvacet let, než se poznatky přenesou do praxe, a hlavním limitem je překročení hranic jednotlivých oborů; trvá, než si nového jevu všimne jiná komunita a nějak ho využije. Díky spolupráci s Fyzikálním ústavem AV překračujeme hranice oborů: na výpočty teoretiků navazuje laboratorní příprava nových materiálů, ty jsou charakterizovány a výzkum je pak doveden až do fáze přípravy prototypů elektronických součástek – to by jedno pracoviště nikdy nedokázalo! A tím rychleji posouváme samotný výzkum, neboť odpadají prodlevy a čekání, zda si někdo nových poznatků všimne a naváže na ně. My je tvoříme společně.

Čemu přesně se věnujete?

Obecně se věnujeme materiálovému výzkumu a jako nástroj používáme svět-

lo. Podobně jako když zvonař odleje zvon, tak potřebuje zjistit, zda někde není prasklý – vezme kladivo a ťukne – zvuk se rozezná a zvonař poslouchá, jak zní. Tím naším „potukáním“ je laserový pulz, který dopadne na zkoumanou látku a ta se nějak vychýlí z rovnováhy. A my se pak pomocí druhého pulzu „díváme“, jak se vrací do původního klidového stavu, podle čehož můžeme usuzovat vlastnosti studovaného materiálu – například, jak je *relaxace* rychlá.

Konkrétně ve spolupráci s kolegy z „Fyzikálu“ i ze zahraničí vyvíjíme nové generace počítačových pamětí, jež by mohly být až o několik řádů rychlejší než ty současné. Při tom studujeme jak běžné materiály, tak i ty zcela nové, které v přírodě samovolně nevznikají. Třeba jsme se podíleli na výzkumu, kdy během deseti let byla vytvořena v přírodě neexistující sloučenina mědi, manganu a arsenu a tento nový materiál byl následně využit pro výrobu prototypu počítačové paměti, kterou přes USB konektor připojíte k libovolnému počítači.

Vaše přístroje s oblibou využívají i zahraniční kolegové. V čem jsou jedinečné?

Přístroje jako takové nejsou jiné, obdobné mají i v zahraničí. My ale máme nejen znalosti, ale i jistý nadhled. Díky spolupráci napříč obory jsme se naučili komunikovat a používat jazyk, jemuž rozumí i vědci mimo naši úzkou specializaci. Hlavní výhodou tak je, že si vzájemně rozumíme a dokážeme jim odpovídat na otázky, které je v jejich výzkumu zajímají.

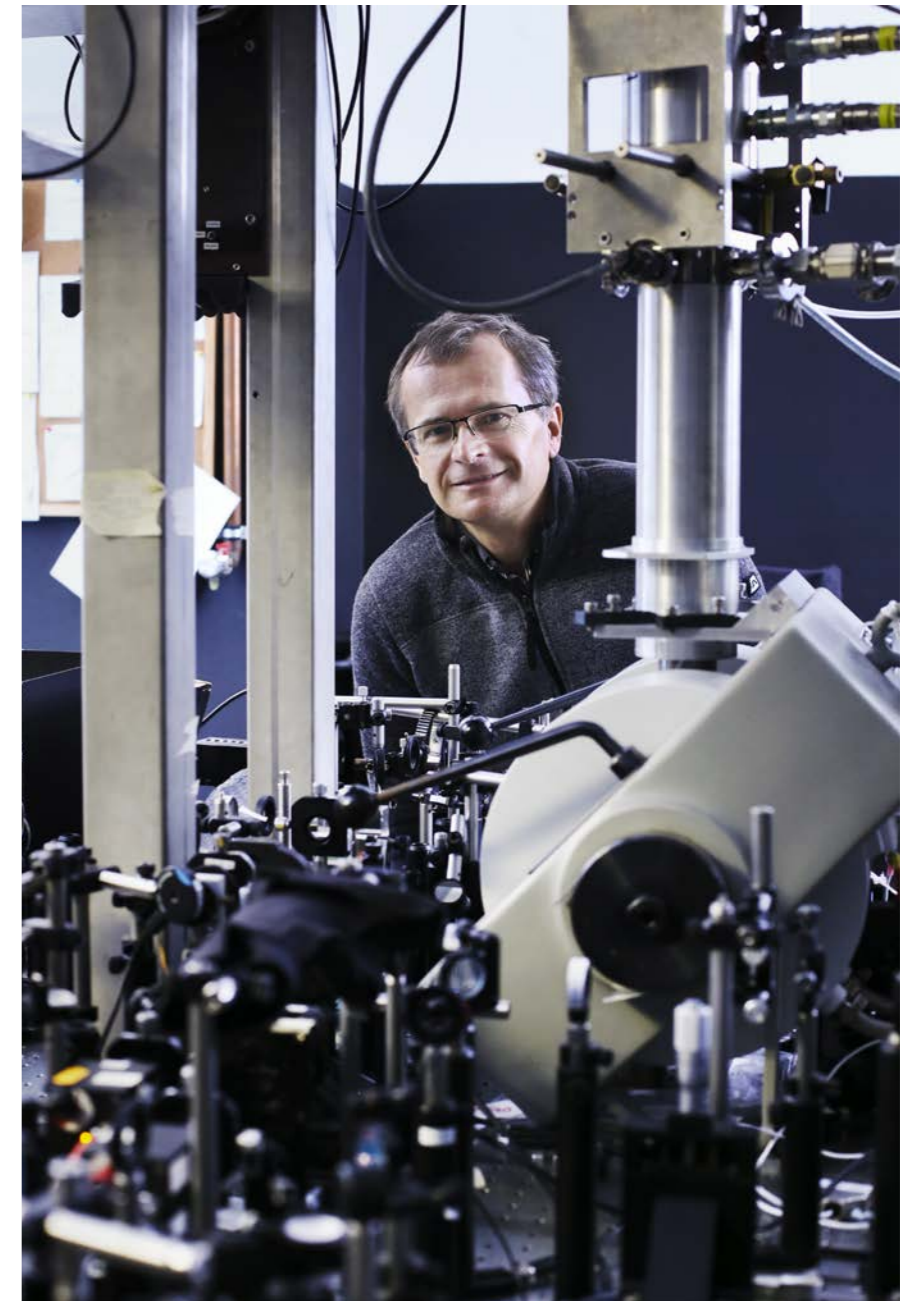
Prof. RNDr. Petr Němec, Ph.D., působí na Katedře chemické fyziky a optiky Matematicko-fyzikální fakulty UK. Od roku 2011 vede Laboratoř optospintroniky, společné pracoviště MFF UK a Fyzikálního ústavu Akademie věd ČR. V loňském roce obdržel prestižní výzkumnou podporu Donatio Univerzity Karlovy.

Stejně tak naše experimenty a vybavení od začátku optimalizujeme pro tento typ výzkumu a máme to již dotažené do nejmenších detailů. Pro zahraniční kolegy je tak jednodušší využít našich zkušeností a přístrojů, nežli si vše budovat od nuly (*usmívá se*).

Loni jste získal Donatio, co to pro vás znamená?

Jako na každé ocenění se i na tohle lze dívat ze tří úhlů pohledu. První je ten vnitřní, kdy z toho mám radost, poněvadž někdo ocenil námi dosažené výsledky. Druhý je objektivní, pomáhá

to zviditelnit náš výzkum: nalákat další studenty, vysvětlovat naši práci veřejnosti, ale i získávat granty – jde o známku kvality i pro ostatní. A třetím úhlem jsou finance, které jsme ihned použili na nákup nového vybavení, což bývá z jiných prostředků obtížné. Donatio je spojeno s mým jménem, ale já jsem pouze reprezentantem celé výzkumné skupiny. Doba, kdy vědec bádá sám, je dávno pryč. Dnes je to týmová práce. Proto mi stejnou radost dělá i ocenění mých studentů a dalších členů týmu, k němuž dochází také poměrně často.

Jak děti žijí své příběhy

„Ptáme se dětí. A skutečně nás zajímá, jak čtení a příběhy prožívají. Náš výzkum je zároveň velmi mezioborový – máme problém se zapasovat do oborových škatulek, ale raději měníme systém, nežli náš přístup,“ říkají Anežka Kuzmičová z FF UK a Markéta Supa z FSV UK.

TEXT Pavla Hubáková FOTO Vladimír Šigut

„My dospěláci často řekneme, že děti nečtou, ale nikdo neřeší, co by je tak na tom čtení mohlo zajímat. My se proto ptáme přímo děti a chceme zjistit, jak čtení funguje v jejich životě; co jim dává a nedává a co jim přináší další formy příběhů,“ popisuje Anežka Kuzmičová, vedoucí mezioborové výzkumné skupiny, proč vědkyně a vědci zkoumají čtení v kontextu dalších aktivit – jako je dívání se, poslouchání, hraní si anebo tvoření. „Zaměřujeme se na dětské prožívání komplexně – jak děti o příbězích přemýšlejí či zda si o tom pak chtějí povídat a sdílet prožitek,“ vysvětluje odbornice na čtení z Filozofické fakulty UK, jež získala doktorát ve Stockholmu.

Pro výzkum dětského čtenářství tak vyvinuli nový přístup, kdy s dětmi vedou rozhovory „jejich jazykem“ a za pomoci speciálních kartiček nebo třeba látkového panáka. V projektu, který je podpořen interní grantovou podporou *Primus*, zjišťují, jak děti čtení a příběhy prožívají pocitově i fyzicky, ale třeba i jaké polohy při četbě nejrady zaujmají anebo zda preferují čtení, poslech audioknihy, či dívání se na seriál a film. „Spolu s Martinem Nekolou jsme identifikovali čtyři podoby vztahu dětí k příběhům, které jsme pracovně nazvali jako *bedlivý, přisvojovací, tvořivý* a *druhotný*,“ vysvětluje médioložka Markéta Supa, která se specializuje na mediální život dětí a má zase zkušenosti z Velké Británie.

Způsoby, jak vnímat příběhy

Společenské představě „správného čtenáře“ nejlépe vyhovuje skupina dětí s *přisvojovacím* typem

vnímání příběhů. „Tyto děti preferují vlastní čtení před příběhy v jiných podobách. V četbě nacházejí prostor pro vlastní imaginaci, což jim například dívání se na film znemožňuje, neboť jim předkládá konkrétní podobu příběhu, která může být jiná než ta jejich,“ popisuje Supa, která působí na Fakultě sociálních věd UK. Naopak děti, jež mají k příběhům *druhotný* vztah, se mediálním činnostem včetně čtení věnují primárně z jiných důvodů než kvůli příběhům samým, například proto, že si chtějí odpočinout anebo si užít chvíli s blízkými. „To jsou děti, které upřednostňují filmy a seriály, protože u čtení někdy mají pocit, že si příběh nepředstavují ‚dobře‘. Často sami sebe kritizují, že nejsou dobří čtenáři po technické stránce,“ líčí Kuzmičová.

Pro děti s *bedlivou* orientací je zase podstatné příběh pochopit do těch nejmenších detailů a pochopení je pro ně důležitější nežli prožívání. A konečně děti s *tvořivým* typem vnímání příběhů naopak nelpí na „správnosti“ – rádi si příběhy dotváří, hrají si, že jsou součástí příběhu, vymýšlejí alternativy... „Každý jsme jiný a je mylné se domnívat, že existuje jeden jediný způsob, jak děti čtou a prožívají příběhy, i když to školský systém většinou předpokládá,“ uvádí Kuzmičová.

Nelze tak říci, že například dnešní děti vždy preferují video: „Mnohé děti hledají komplexní prožitky – nejdříve si knížku přečtou, pak se podívají na film a vrátí se ke knížce, poněvadž jim video dalo další rozměr, jak o příběhu přemýšlet a prožívat jej. Stejně jako obliba audioknih není lenost, ale třeba jen to, že si u toho chtějí malovat,“ popisuje

Čtvero dětských přístupů k příběhům:

1 – Přisvojovací (mít příběh po svém) – „Já jsem si jakoby v hlavě vykreslil, jak ta postava vypadá, ale v tom filmu je to jinak, tak prostě se mi to tolik nelíbí...“
Tomáš, 11 let

2 – Bedlivý (chápat příběh správně) – „Když si čtu, tak si s ničím nehraju, protože se potom nesoustředím a musím si z toho dělat výpisky...“
David, 12 let

3 – Tvořivý (mít příběh k dotvoření) – „Jako že si hraju sama v nějakým příběhu...“
Monika, 9 let

4 – Druhotný (moc příběh neřešit) – „Víc rozeznám povahu toho člověka, když ho vidím a vidím, jak se chová, než když čtu, jak se chová...“
Julie, 11 let

Kuzmičová. Dnešní děti, kdyby jen četly a nikdy se nedívaly na video nebo neposlouchaly audioknihu, by dle ní byly ochuzené.

Ale já nejsem dobrý čtenář

„Jako dospělí často míváme tendenci hodnotit, jak to samy děti mají, ale my se na to díváme naší dospěláckou optikou. Když se ovšem ptáme přímo děti, zjistíme, že to velmi často vnímají a prožívají naprosto jinak,“ upozorňuje Supa. A zdůrazňuje, že děti během jejich výzkumů sdělovaly, že se jich na jejich různorodou zkušenost s příběhy většinou nikdo neptá, přitom mívají jasný názor a vědí, proč se jim něco líbí, či nelíbí. „Otevřený přístup k dětem – snažit se je pochopit a mít skutečný zájem bez posuzování a hodnocení, zda je něco dobře nebo špatně – bychom měli aplikovat všude, nejen u čtení,“ míní Markéta Supa.

Ve výzkumu se totiž ukázalo, jak často děti pracují s pojmem „chyby“ a jak hluboko v sobě mají zakořeněné, že jsou neustále hodnocené, srovnávané. „Děti o společenském nastavení, číst se má a dívání se je špatně“ vědí, a pokud pro lepší vnímání příběhu upřednostňují film před knížkou, mají tendenci se bránit a omlouvat se – cítí stigma, že nejsou ti „správní“;“ popisuje Supa, která se specializuje na mediální výchovu a to, jak děti prožívají příběhy a sdělení přes různá média.

Zajímavé bylo pro vědkyně na UK i zjištění, jak děti vnímají, zda jsou dobrými čtenáři. „Řada dětí se posuzovala podle toho, zda čtou dobře nahlas, a nikoliv, zda je to baví,“ uvádí Kuzmičová. A vysvětluje, že to může být klidně i tím, že většinu školních předmětů lze dělat nápodobou a porovnávat viditelný výsledek: „Čtení je ale niterný proži-

tek a jediný zjevný výsledek je právě čtení nahlas. Některé děti také mají obavy, že si při čtení příběh „nepředstavují správně“, proto preferují videa. To je znepokojující – žijí v domněnku, že si neumějí představovat...“

Anežka i Markéta se nebojí porušovat zvyklosti – obě mají dlouhodobou zahraniční zkušenost, pronikají do dětského světa a nedbají na hranice oborů. „Snažíme se o skutečně mezioborový výzkum, což nám někdy přináší komplikace, neboť nezapadáme do oborových škatulek a tabulek oborů, jak jsou nastavené pro potřeby hodnocení a financování,“ komentuje Kuzmičová, která jedním dechem dodává, že přístup k výzkumu měnit nehodlají. „Mezioborovost je inspirativní a náš výzkum to posouvá výrazně dál, i když si občas musíme vyjasnit slovník,“ usmívá se Supa.

Za jejich seznámení může souhra náhod a doporučení kolegy; první spolupráce vznikala po e-mailech. „Projekt podpořený *Primusem* nám dává volnost. Přináší nám možnost diskutovat, hledat, jít hlouběji a skutečně nalézt tu nejlepší a unikátní výzkumnou otázku pro budoucí, snad ještě větší projekty,“ popisuje Kuzmičová. „Už jen samotný covid-19 nás donutil kompletně změnit metodu výzkumu – chtěly jsme dělat výzkum ve školách, ty ale byly zavřené, proto jsme musely vymyslet zcela nový a ve výsledku lepší přístup – a s *Primusem* to není problém,“ říkají.

Překračování hranic i ve výuce

Obě o čtení a médiích také učí, a podobně jako u výzkumu, učí jinak. „Mé kurzy jsou o osobní zkušenosti, což může být pro studenty někdy náročné, ale odnesou si nejvíce,“ říká Kuzmičová, vyučující předmětu *Čtení: Teorie, praxe, reflexe* na FF UK, kde se studenti učí reflektovat sami sebe a své čtenářské procesy na té nejširší možné škále, od potisků na obalech od jídla po vážnou literaturu. Ve druhém kurzu *Jak zkoumat čtení* jsou studenti v roli

Čítanky? Zvláštní fenomén ke studiu

Anežka Kuzmičová se spolu s další členkou týmu, Janou Segi Lukavskou, věnuje i analýze čítanek, které jsou často jedním z prvních zdrojů dětské četby. Zkoumají, jaké postavy se v čítankách objevují, jaké emoce zažívají a jaké myšlenkové operace u toho provádějí. „Při analýze čítanek jsme zjistily obrovský nepoměr mužských a ženských postav. Většina příběhů je o klucích, dokonce i zvířata jsou častějšími hlavními hrdiny než holky. Navíc tam, kde se ženské postavy objevují, jsou vyobrazené jako podstatně jednodušší bytosti,“ uvádí vedoucí týmu. I to může ovlivňovat další vztah ke čtení.

Děti také často nechápou, že úryvek v čítance je jen kouskem z knížky, kterou třeba mají doma, a o textech z čítanek mluví jako o „článcích“. „Ve Velké Británii čítanky vůbec nemají; pracují s celými knížkami žijících spisovatelů, které zvou do škol, kde dětem vyprávějí, jak píšou, jak vymýšlejí příběh, zkouší s nimi kreativní psaní... U nás děti dostanou knihu plnou textů autorů, kteří jsou i sto let mrtví. To nemusí být nutně špatné, jen je potřeba, aby měly kontext a zážitky, jež je dovedou k tomu, proč je to má zajímat,“ říká Kuzmičová.

výzkumníků. Letos tak své spolužáky z bohemistiky coby čtenáře beletrie podrobili kvalitativnímu dotazování metodou ohniskových skupin a výstupem je článek *Ti, kdo mají přečíst všechno: Studenti bohemistiky mluví o čtení*, který vyšel ve studentském časopise *Klacek*. „Tento kurz zaplnil ‚díru na trhu‘, studenti se učí výzkumnou praxí a kromě toho vznikl i zajímavý konkrétní výstup – článek, který poukazuje na čtenářský tlak na studentky a studenty na fildě,“ sdílí postřehy pedagožka.

Markéta Supa zase na FSV UK před rodičovskou dovolenou vyučovala předmět *Děti a média*, kde na úvodní hodině rozdala lego a studentky stavěly svět dětství a médií, přičemž společně rozebírali své zažité představy. Zbytek semestru pak pracovali v týmu na vlastním výzkumu s dětmi. „Jsem spíše průvodkyní. Pro studenty a studentky je mnohem cennější získat osobní zkušenost a naučit se o tématu kriticky a sebereflektivně přemýšlet,“ říká Supa. Z počátku studenti mívají idealistické představy o dětství, jež je v jejich představách plně hraní a radosti, a média naopak hodnotí jako jednoznačně „špatná“, „nebezpečná“. Supa akcen-

Markéta Supa, Ph.D., se na Fakultě sociálních věd UK zabývá mediální zkušeností a vzděláváním dětí žijících v různých sociokulturních kontextech. Doktorské studium absolvovala na britské Bournemouth University. Od roku 2015 působí na FSV UK, ale je též Fellow v Centre for Excellence in Media Practice (Velká Británie) a v Media Education Lab (USA). V současnosti se rovněž podílí na dvou projektech *Primus* a je hlavní řešitelkou TAČR a GAČR projektů.

Anežka Kuzmičová, Ph.D., vystudovala jazyky a literaturu na Filozofické fakultě UK. Doktorát získala na Stockholmské univerzitě, kromě toho působila v Dánsku, Anglii či Kanadě. Výstupy z mezioborového výzkumu čtení publikovala s kolegy z patnácti zemí a bezpočtu vědních oblastí od pedagogiky po neurovědu; většinu z nich vedla. Loni se vrátila na FF UK, kde získala grant *Primus* a založila skupinu Integrovaný výzkum textu a četby.

tuje: „Chci, aby místo hodnocení měli snahu porozumět. Během semestru sami zjistí, jak komplexně děti média prožívají, že mají různé preference, názory a zkušenosti, a tato transformace založená na osobní zkušenosti je nejpodstatnější; nefungovalo by, kdybych jim jen odpřednášela existující studie.“

Zničit nádor, zachránit ženu

Většinu pacientek dokážeme z rakoviny děložního čípku dostat,“ říká lékař Igor Sirák z Fakultní nemocnice Hradec Králové. Daří se jim to díky unikátní léčebné kombinaci, kdy dokáží nádor přesně zobrazit a následně jej cíleně ozařovat: přímo uvnitř ženina těla.

TEXT Jitka Jiříčková FOTO Vladimír Šigut

„Ženy přestávají chodit na preventivní vyšetření v období po přechodu, zejména ty, jež nežijí sexuálním životem nebo mají pocit, že nemají žádné potíže. Rakovina děložního čípku je přitom zrádná: velmi plíživá, nebolí. I pacientkám s pokročilým nálezem však dokážeme ve většině případů pomoci,“ líčí Igor Sirák, pedagog Lékařské fakulty UK v Hradci Králové a lékař tamní nemocnice, kde jako jedni z mála v ČR jedinečné vnitřní ozařování využívají.

Rakovina děložního čípku by ani nemusela existovat. Způsobuje ji lidský papilomavirus (HPV), s nímž se v průběhu života setká až osmdesát procent lidí, žen i mužů. Většinou si s ním poradí imunitní systém, ve zlomku případů však

postupující infekce v oblasti čípku, dělohy či pochvy, u mužů pak hlavně ritního kanálu či dutiny ústní, způsobuje nádor.

Jedinou účinnou prevencí proti němu je očkování (anebo absolutní sexuální abstinence), které může zabránit až 92 procentům zhoubného onemocnění. Mladým je plně hrazeno z pojištění, těm starším pomáhají speciální testy v rámci pravidelné prevence. Mikroskopická stádia mívají excelentní prognózu; přežít je prakticky stoprocentní. U žen v pětatřiceti a čtyřiceti letech vyšetření nově hradí pojišťovny, u starších ne. Úmrtí na rakovinu děložního čípku přitom strmě roste u pacientek nad padesát let, z nichž chodí na pravidelné prohlídky jen třetina.

Šetříme zdravé tkáně

A právě těm úspěšně pomáhá tým lékařů, sester a radiologických fyziků i asistentů na Klinice onkologie a radiotherapie FN Hradec Králové při lékařské fakultě UK. Je to díky unikátnímu léčebnému postupu, v němž experti využívají k zobrazení nádoru během vnitřního ozařování výhradně magnetickou rezonanci a jako zdroj ozařování umělého radionuklidu (iridium 192), který vede k nádoru přímo do těla. Neozařují tak vně, jak bývá u rakovin obvyklé, ale uvnitř těla. Zevní ozařování pacientek pomocí lineárních urychlovačů částic tak doplňují moderní a velice přesnou brachyterapií, která cílí přímo na nádor v oblasti děložního hrdla. Postup se už

vá zejména v léčbě rakoviny děložního čípku, ale také u nádorů prostaty, prsu, penisu či plic. Jedineční jsou Hradečtí i v tom, že pro zobrazení a stanovení ozařování užívají už téměř pět let pouze magnetickou rezonanci, jež je ze zobrazovacích metod nejpřesnější.

Postupně tak dokázali léčbu rakoviny děložního čípku mnohonásobně zefektivnit. „Není třeba pacientku nikam složitě převážet třeba sanitkou, pouze ji na pojízdném stole převezeme do druhé místnosti. Používáme adaptivní brachyterapii, kdy nám rezonance nádor přesně zobrazí a my jsme schopni ozaření ‚vytvarovat‘ přesně podle nádorového ložiska a jeho zmenšování v čase. Dokážeme tak onemocnění lépe kontrolovat a šetříme i zdravé tkáně okolo, například močový měchýř, konečník či tenké střevo,“ vysvětluje radiologický fyzik Jakub Grepl, bez jehož znalostí by se lékařský tým neobešel. Právě on je jedním z těch, kdo dokáže obrazová data pomocí softwaru propočítat tak, aby bylo ozařování co nejefektivnější a bezpečné.

Nádory děložního čípku reagují na toto ozařování poměrně dobře a rychle.

Nádor mizí rychle

„Pacientka s indikovanou radioterapií pro nádor děložního čípku nejprve podstoupí externí radioterapii na lineárním urychlovači, kde se ozáří jednak samotný nádor, ale také příslušné lymfatické uzliny, jež mohou být rovněž zasažené. Poté následuje brachyterapie,“ popisuje Grepl uprostřed sálku odděleného od sousedních místností silnými betonovými zdmi, aby byl zdroj záření, radionuklid iridia 192, co nejvíce odstíněn. Nedá se totiž vypnout, přírodní látka „září“ neustále. Díky stínicímu kovovému kontejneru, který „zrnko“ o rozměrech třikrát jeden milimetr „chrání“, je ovšem pobyt v místnosti bezpečný. „Každý z personálu, kdo se zde denně pohybuje, má

na oděvu neustále připevněný dozimetr, který zaznamenává dávku ozáření – nedostáváme se ale ani k procentu ročních zákonných limitů,“ upozorňuje fyzik.

Pacientka přichází do této místnosti. Po podání anestezie jí lékař zavede do dělohy aplikátor a na pojízdném stole je převezena na magnetickou rezonanci, kde se nádor nasnímá. Obrazová data se odešlou do počítačového programu, v němž pak lékař spolu s fyzikem vytvářejí plán ozařování. Zakresluje se nádor plus rizikové orgány, jimž je nutné se při ozařování vyhnout; určují se pozice a doba, již má zdroj záření v aplikátoru strávit. Tak se v „tří dě“ vymodeluje dávková distribuce uvnitř těla pacientky, která je přesně šitá na míru nádoru.

Zrno iridia, zdroj záření, je natavené na konec drátu. Připojené transportní trubice pak vedou záření od zdroje přímo do těla. „Nádory děložního čípku reagují na toto ozařování poměrně dobře a rychle. Většinou lékař naplánuje čtyři až pět frakcí intenzivní adaptivní brachyterapie, na niž pacientka dochází dvakrát týdně. Během této doby sledujeme, jak se nádor zmenšuje, čemuž přizpůsobujeme – tedy adaptujeme – aktuální ozařovací plán,“ vysvětluje Grepl.

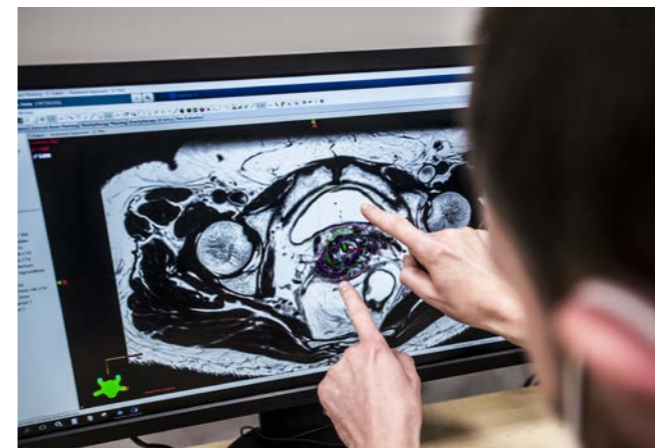
Pomáhá i biofyzikální know-how

Aplikátory musejí být vyrobené z materiálů kompatibilních s magnetickou rezonancí: nejčastěji z titanu či plastu. Hradecký tým onkologů a radiologických fyziků proto spolupracuje s odborníky z Ústavu lékařské biofyziky LFHK, kteří pro ně vyrábějí nástavce pomocí 3D tisku. „Toto nadstandardní vybavení nám umožňuje léčbu ještě více zefektivnit, a tedy i urychlit. Dokážeme tak pomoci ještě většímu počtu pacientek. I když je nutno dodat, že rakovina způsobená lidským papilomavirem se netýká pouze žen,“ upozorňuje doktor Sirák.

Nejlepší cestou, jak tomuto typu nádoru předjet, je očkování pro náctileté. Těm je ve věku třináct až čtrnáct let z veřejného zdravotního pojištění hrazena vakcína chránící proti dvěma typům HPV (vakcína proti devíti typům viru, která zajišťuje až devadesátiprocentní ochranu před nádorem je pak s doplatkem – pozn. red.). V zemích, kde se již podařilo naočkovat větší část populace, začíná fungovat proti HPV viru kolektivní imunita a nádorová onemocnění, jež virus způsobuje, by díky tomu mohla snad jednou i vymizet.

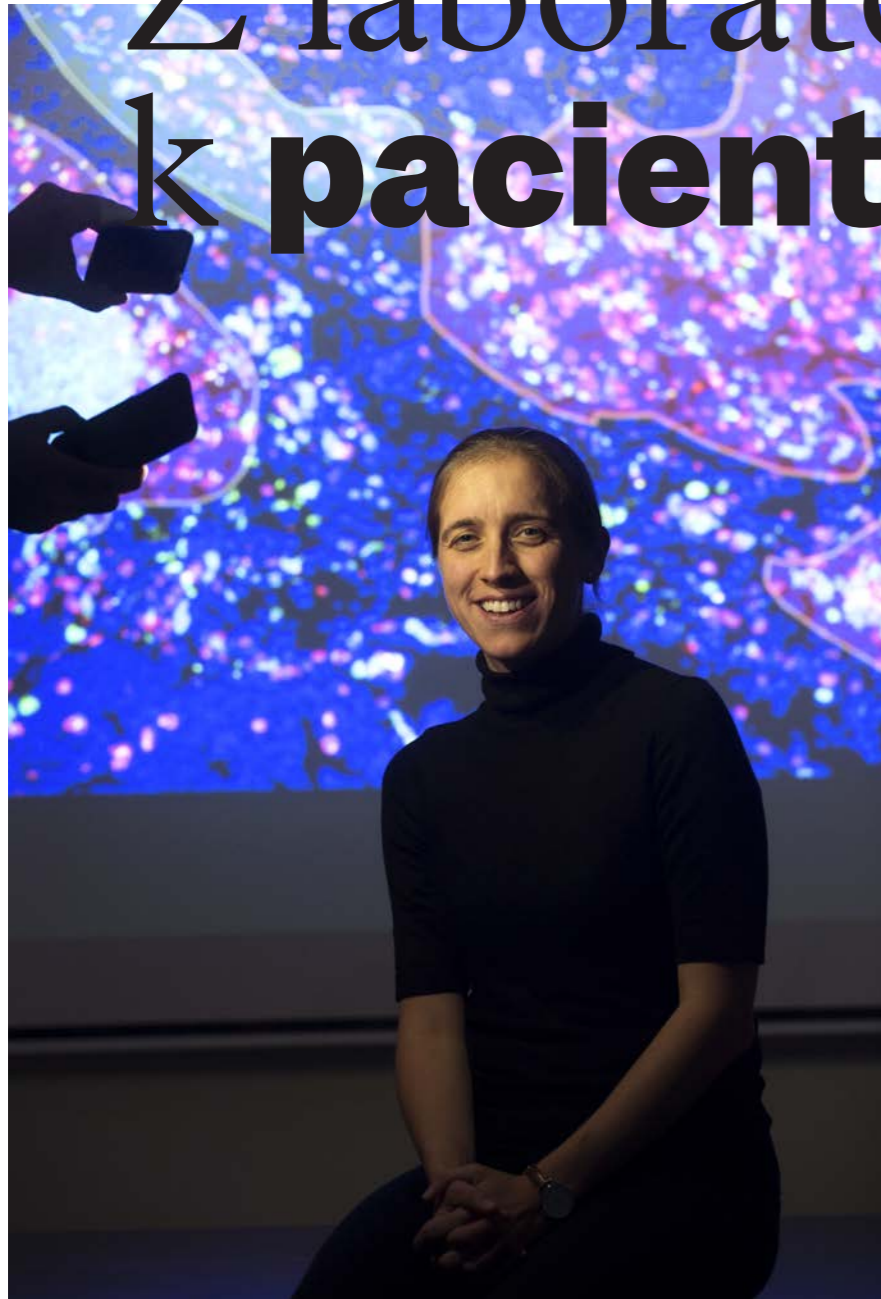

Inženýr Jakub Grepl ukazuje titanový nitroděložní „ring“ aplikátor.

A rekonstrukce aplikátoru v zobrazování magnetickou rezonancí.

Z laboratoře až k pacientům

„Je báječné sledovat, jak naše vědecké výsledky dnes již v rámci klinických studií pomáhají pacientům,“ říká imunoložka Jitka Palich Fučíková, která vyučuje na 2. lékařské fakultě UK a bádá v biotechnologické společnosti Sotio.

TEXT Pavla Hubálková
FOTO Hynek Glos, Vladimír Šigut

Vystudovala jste farmacii, mohla jste být lékárnicí, kde se to zlomilo pro vědu?

V posledním ročníku „magistra“ jsem odjela na Erasmus do laboratoře INSERM ve Francii, kde jsem se věnovala možnosti využití imunitního systému v léčbě hematologických nádorových onemocnění. Přijela jsem jako student bez hlubších znalostí imunologie i vědecké práce. Pobyt byl zásadní pro můj další vztah k výzkumné práci. Jsem nesmírně vděčná, že UK organizuje podobné zahraniční programy, jež studentům otevírají nové možnosti. Byla to jedinečná zkušenost, která mě nasměrovala k vědě.

Vaše kariéra je spojena s buněčnou terapií DCVAC, která je již ve fázi klinického testování. Jaká byla cesta až k pacientům s karcinomem vaječniku, prostaty a plic?

Během doktorského studia jsem se v týmu profesorky Jiřiny Bartůňkové na 2. LF UK podílela na preklinickém testování aktivní buněčné imunoterapie DCVAC. Na pracovišti proběhly i první fáze klinického testování, což byl úspěch pro UK. Nicméně pro pokročilé klinické testování bylo nutné najít investora, který bude nákladné studie financovat. A to se povedlo – před jedenácti lety vznikla biotechnologická firma Sotio (v portfoliu investiční

skupiny PPF – pozn. red.) s cílem uvést do praxe léčivý přípravek DCVAC a vyvíjet léčebné přístupy v oblasti imuno-onkologie. Je fascinující sledovat nadějně výsledky probíhajících klinických studií, které využívají naše vědecké poznatky. Za to jsem nesmírně vděčná.

Na jakém principu DCVAC funguje?

Jedná se o personalizovanou imunoterapii na bázi dendritických buněk, které hrají zásadní roli v aktivaci protinádorové imunitní odpovědi. V rámci výroby léčivého přípravku pacientovi nejprve odebereme monocyty, buňky imunitního systému. Ty v laboratoři přeměníme na dendritické buňky, které následně „vyškolíme“ tak, aby rozpoznávaly nádorové buňky a aktivovaly další imunitní komponenty v těle pacienta.

Jaké jsou další výzkumné trendy imuno-onkologie?

Ze současných poznatků vyplývá, že imunoterapie vždy dobře funguje u určitého procenta pacientů. Stěžejní otázkou je tedy identifikace prediktivních ukazatelů, které pomohou najít skupinu pacientů, kteří budou z terapie nejlépe profitovat. Těto problematice se věnujeme též v rámci naší práce. Právě díky klinickému testování imunoterapeutických léčivých přípravků v Sotiu máme možnost analyzovat vzorky pacientů z jednotlivých studií. Tato část naší práce je fascinující oblastí nádorové imunologie, zejména díky velké různorodosti nádorového mikroprostředí jednotlivých pacientů.

Současným trendem onkologické léčby je kombinace léčebných přístupů. Sledujeme narůstající trend v kombinaci klasické léčby s imunoterapií a také spojení různých imunoterapeutických přístupů, kde dochází k synergii a lepším léčebným výsledkům. Z tohoto důvodu dává velký smysl pochopit vliv aplikované léčby na složení nádorového mikroprostředí, abychom mohli tyto poznatky využívat v léčbě pacientů.

Čím konkrétně se zabývá váš tým?

Věnujeme se hlavně studiu nádorového mikroprostředí nádorů vaječníků. Abychom dokázali aktivovat imunitní systém konkrétního pacienta k boji proti nádorovým buňkám, musíme nejdříve jeho funkci pochopit. Ve spolupráci s klinickými pracovišti a lékaři UK studujeme roli imunitního systému v nádoru pacientů a takových poznatků využíváme ve vývoji nových léčebných směrů v onkologii, které označujeme jako imunoterapie.

Lenka Quaiserová, bývalá doktorandka a dnes členka týmu Jitky Palich Fučíkové, získala za svoji disertační práci prestižní cenu Dimitrise M. Chorafase, již uděluje izraelský Weizmannův institut vynikajícím absolventům. Na snímku je oceněná s Janem Konvalinkou, prorektorem UK pro vědu a výzkum.

Doc. PharmDr. Jitka Palich Fučíková, Ph.D., vystudovala Farmaceutickou fakultu UK v Hradci Králové. V rámci doktorského studia na 2. LF UK se věnovala nádorové imunologii. Absolvovala několik zahraničních stáží: v Centre de Recherche des Cordeliers v Paříži či na Ludwig Institute for Cancer Research v Melbourne. Dnes vede vlastní výzkumnou skupinu zabývající se nádorovou imunologií v biotechnologické společnosti Sotio a vyučuje na 2. LF UK. Je autorkou desítek zahraničních publikací se značným citačním ohlasem a dvou mezinárodních patentů. Za svoji práci získala řadu ocenění: v letošním roce Cenu Neuron v oboru medicína, v minulosti například cenu Česká hlava, Discovery Award anebo cenu L'Oréal UNESCO pro ženy ve vědě.

Jaký je váš další cíl?

Naším společným cílem jsou kvalitní vědecké výsledky a také publikace, které posouvají naše poznání a mohou nalézt i využití v klinické praxi. Poslední dobou si však uvědomuji, že mým hlavním cílem je budovat kvalitní výzkumnou skupinu zabývající se klinickým výzkumem. Motivovaní vědci a lékaři zapálení pro výzkumnou práci jsou klíčoví; jen tak vzniká inspirativní prostředí, kde je prostor na diskuse, jež dále posouvají naše poznání.

Za vaši práci jste již získala mnoho cen, letos i Cenu Neuron. Co pro vás znamenají?

Nesmírně si vážím každého ocenění. Výzkumná práce je náročná; po většinu času věci nefungují, jak očekáváme, a neustále hledáme nová řešení problémů. Proto je každé ocenění pro vědce velkou motivací a současně i možností zviditelnit výsledky naší práce. Taková ocenění mohou rovněž motivovat talentované kolegy, aby se připojili k našemu týmu.

Hosty ve voňavé apatyce

V hospitalu Kuks,
kousek od východo-
české Jaroměře, můžete
navštívit České farmaceu-
tické muzeum i kouzelnou
barokní lékárnu U graná-
tového jablka z 18. století.
Na její „virtuální“ návštěvu
vás zve Jana Karličková
z Farmaceutické fakulty
UK v Hradci Králové.

FOTO Michal Novotný

„Ve druhé nejstarší barokní apatyce ve střední Evropě, jež nese název U granátového jablka, což je symbol znovuzrození, na mě dýchá atmosféra lékárenství starých časů, kdy většina léčiv byla přírodního původu. Lékárník byl tvůrcem přípravku od začátku až do konce, tedy od vypěstování léčivé rostliny přes její sběr, usušení, zpracování až po finální výrobu... V horních regálech jsou umístěny dřevěné, porcelánové a skleněné nádoby na uchování léčivých přípravků, takzvané stojatky. Ve spodních regálech se nacházejí šuplíky, jež sloužily k uložení sušeného rostlinného materiálu, drog. Využití dubové kůry, květu lípy či bezu černého se po staletí nezměnil. Na lékárnickém stole neboli táře jsou umístěny váhy, rajpsály, odborné knihy a vedle postávají hmoždíře různé velikosti. Stále stejné zůstává i v současné lékárně například uložení opiátů v uzamčených skříňkách a jejich pravidelná kontrola.“

PharmDr. Jana Karličková, Ph.D.,
katedra farmaceutické botaniky
Farmaceutické fakulty UK v Hradci Králové

Ten, který bojoval se skvrnitým tyfem

Byl přísný, precizní, odvážný a čestný. S čím ale bude navždy profesor Karel Raška celosvětově spojen, je organizace epidemiologického boje proti pravým neštovicím.

TEXT Marcela Uhlíková FOTO archiv UK a rodiny

Byla to mimořádná osobnost. Profesor Karel Raška svým zaujetím, odbornou kvalitou, osobními kontakty s týmy spolupracovníků z různých zemí i vědeckých oborů, s využitím příhodné mezinárodní finanční a politické konstelace zbavil svět velmi závažné infekční nemoci: pravých neštovic.

„Tento počín je z hlediska dnešního pohledu o to významnější, že k obdobnému cíli se zatím u žádné jiné infekce nedospělo. Opakovaně posunované termíny eradikace poliomyelitidy a spalniček to jednoznačně podtrhují. Obrovský je ovšem i jeho přínos metodologický. Jím propracovaná a do života uvedená metoda *surveillance* (komplexního sledování) se opakovaně osvědčuje při studiu řady infekčních nemocí. V této souvislosti se nepochybně uplatňuje i při

objasňování infekce covidu-19. Trvale našla své místo též při objasňování etiopatogeneze onemocnění neinfekčního původu,“ říká magazínu *Forum* k Raškově přínosu profesor Petr Pazdiora, epidemiolog a pedagog na Lékařské fakultě UK v Plzni.

Obdivuhodnou osobní odvahu musel prokázat při studiu ohnisek moru v tehdejší Sovětské svazu a také v Indii.

Klíčová úloha vůdčí osobnosti

Odborné kvality profesora Rašky se projeví už při událostech spojených s dopady Mnichovské dohody; zapo-

vil se do ilegální práce v protektorátu. Jeho aktivní přístup k řešení epidemie skvrnitého tyfu na konci 2. světové války určitě nebyl jednoduchý nejen z hlediska odborného, ale i politického. Jednání s představiteli ustupující německé armády si z dnešního pohledu asi jen těžko představíme. Přesto se mu podařilo zorganizovat a vést záchrannou akci v koncentračním táboře Terezín, kde propukla epidemie skvrnitého tyfu.

Obdivuhodnou osobní odvahu musel prokázat při studiu ohnisek moru v tehdejší Sovětské svazu a také v Indii. „V současnosti existují nepochybně jiné problémy, uplatňují se odlišné priority. K dispozici je na rozdíl od tehdejší doby rychlejší výměna poznatků díky internetu, využívání sociálních sítí... I díky rozvoji výpočetní techniky lze daleko rychle-

Legenda synovými očima

Na profesora Karla Rašku vzpomíná profesor Ivan Raška, jeho syn a buněčný mikrobiolog z 1. lékařské fakulty UK a Fyziologického ústavu Akademie věd ČR.

V prvé řadě se mi vybavuje, jak byl táta vzdělaný – zvědavý, pracovitý, spravedlivý, neohrožený, odvážný a čestný člověk, kterého jsem měl moc rád. Bylo mi asi deset let, když jsem se dozvěděl, že to byl on, kdo ke konci války „bojoval s tyfem“. Samozřejmě jsem v tu chvíli netušil, že to znamená, že jel do Terezína potlačovat epidemii skvrnitého tyfu. Ale tehdy jsem určitě prvky hrdinství mého táty už jistě nějak vnímal.

Byl mi vzorem ve všem, co dělal: Stejně jako jeho i mě baví věda. Baví mě být obklopen lidmi, kteří se stále snaží prohlubovat své znalosti a dokážou pro toto obětovat i své pohodlí. A stejně jako on velice rád hraju lícovaný mariáš. Od úmrtí táty uplynulo více než třicet let...

Od té doby se ohromně posunuly znalosti jak ve virologii, tak s ní spojené vakcinaci. Když se mě ptáte, jak by přistupoval k pandemii covidu-19, jsem si jist, že by táta striktně vycházel z tvrdých statistických dat a vytvořil interdisciplinární tým špičkových odborníků, kteří by tato data relevantně interpretovali. A určitě by nedopustil, aby někdo znehodnocoval jejich práci tím, že si plete smrtící virovou náказu s politickým konkurentem.

ji zpracovávat řadu dat v celé šíři. Úloha vůdčí osobnosti je však i dnes nepostradatelná a nezaměnitelná,“ srovnává profesor Pazdiora podmínky, za kterých Raška musel pracovat, s těmi dnešními.

Vzorem mnoha generací

V roce 1952 se Karel Raška stal ředitelem Ústavu epidemiologie a mikrobiologie a stál u zrodu Lékařské fakulty hygienické Univerzity Karlovy, dnešní 3. LF UK. A zatímco svět Raškovi naslouchal – v roce 1963 se stal ředitelem divize infekčních nemocí Světové zdravotnické organizace (WHO) –, v rodné vlasti se za svého života uznání nedočkal.

V Československu se mu sice podařilo výrazně omezit výskyt černého kašle, záškrtu, dětské obrny anebo spály, pro jejíž léčbu prosadil ve své době revoluční použití penicilinu, ale v roce 1970 musel na nátlak režimu opustit vedení Ústavu epidemiologie a mikrobiologie – a o dva roky později z něj nuceně odešel do důchodu. Vyplácení penze mu bylo odepřeno...

Raškovo propojení vědecké a pedagogické práce přispělo k tomu, že u nás vyrostla generace špičkových pracovníků. Nejnovější poznatky či metodické postupy se díky jeho osobnosti dostaly rychle do povědomí odborné společnosti. „Za připomenutí stojí vybudování základní struktury mikrobiologických laboratoří, jejich vzájemná návaznost a propojení s národními referenčními laboratořemi,“ říká epidemiolog Pazdiora. A pokračuje: „Obdobně připravené koncepční vybudování sítě epidemiologických pracovišť poskytovalo po desítky let ideální platformu při řešení problemati-

ky infekčních nemocí v Československu, respektive v Česku. Významnou roli měl i při ustanovení příslušných odborných společností. Raška se zasadil i o šíření nových vědeckých poznatků prostřednictvím nově vzniklých odborných časopisů.“

Moderní epidemiologie dnes

Profesor Raška je pokládán za zakladatele „moderní české epidemiologie“. Jak se jí dnes daří? „Zdánlivě neexistuje. Akademičtí pracovníci z epidemiologických pracovišť lékařských fakult a hygienických stanic v současnosti v různých pracovních skupinách a krizových štábech řeší covid-19. Bohužel je jejich práce často znevažována politiky a odborníky z jiných oborů, kteří se i za spolupráce medií vyjadřují „zasvěceně“ k zákonitostem a řešení pandemie,“ zlobí se plzeňský vědec. A říká: „Epidemiologie ve smyslu dobře fungujících útvarů s vlastním laboratorním zázemím a vybavených odborníky takového typu, jako byl profesor Raška, docent Pečenka, profesor Šejda či doktor Plesník, postupně vymizela.“

Vrcholem destrukce je pak dle Pazdiora zrušení epidemiologie coby samostatného oboru v systému vzdělávání lékařů. Po ukončení pandemie covidu (pokud někdy nastane) prý proto bude nutné přistoupit k zásadní reorganizaci činnosti oboru epidemiologie, a to včetně začlenění do zdravotnických zařízení, kam logicky patří. V současné době musí být špičkový epidemiolog, stejně jako kdysi profesor Karel Raška, rovněž rezistentní k případným zásahům a ovlivňování opatření ze strany politiků, profesních organizací či nezodpovědných laiků.

Prof. MUDr. Karel Raška, DrSc., který se narodil 17. listopadu 1909 a skonal 21. listopadu 1987, je držitelem Jennerovy medaile, nejprestižnějšího vyznamenání v oblasti infekčních chorob. V roce 1984 mu ji udělila britská Královská lékařská společnost. V roce 2020 získal in memoriam čestnou Cenu Neuron. V lednu 2022 mu má prezident předat Řád T. G. Masaryka I. třídy za zásluhy o rozvoj demokracie, humanity a lidských práv.

Karikatura Karla Rašky ze série kreseb Františka Luksche „Terezín se směje“. Obrazek Raškovi věnoval „v upomínku na světlou stránku terezínského temna“.

Albertovské herbáře, křehký unikát

V současnosti se Herbářová sbírka Přírodovědecké fakulty UK může pochlubit téměř 2,5 miliony archivovaných položek. „Herbářové sbírky jsou živé archivy rostlinné biodiverzity,“ říká botanik Patrik Mráz, který se o ně stará.

TEXT Marcela Uhlíková

FOTO Michal Novotný, Petr Jan Juračka

Když vyráží na dovolenou, většinou s sebou přibalí i lis. Pak už prý stačí jen v autě zapnout ventilátor se suchým vzduchem... a buňky jsou spolehlivě zabity. Botanik Patrik Mráz je totiž vedoucím objemných Herbářových sbírek Přírodovědecké fakulty UK. Jeho domovské pracoviště je od podlahy až po strop obložené složkami, často s jedinečným obsahem. Zdejší vědecké herbářové sbírky patří mezi největší i nejstarší na světě. Ty nejzácnější – stále ještě tak trochu skryté pod vrstvičkou prachu – pocházejí i z konce 18. století!

Cesta k botanické sbírce byla docentu Mrázovi snad předurčena již v dětství. Dobře, říkáte si, i vy jste si zakládali nějaký herbář – ale on má ten svůj ze třetí třídy základní školy zachovaný dodnes! I když mu v něm u všech těch dávných exponátů chybí přesný popis lokality, kde ke sběru došlo, i tak si prý – plus minus padesát metrů – přesně pamatuje, kde rostlinku s tátou našli.

Pozor na larvy červotočů

„Herbářové sbírky jsou živé archivy rostlinné biodiverzity,“ říká botanik Mráz a jedním dechem dodává na vysvětlenou: „Ano, jde o paradox. Rostliny jsou sice usušené, archiv však ožívá lidmi, kteří je nepřestávají studovat a potřebují je ke své vědecké

práci.“ A že je zájem o sbírky nemalý! Návštěvníci zdaleka nepocházejí jen z České republiky a Slovenska, přicházejí doslova z celého světa. Badatelé z přírodovědy jsou rádi za každý osobní kontakt s kurátory z jiných badatelských pracovišť: „Můžeme se vzájemně obohatit o informace k dané herbářové položce. Často jsou jednotlivé položky popsány někým jiným, než kdo danou rostlinu sesbíral. Mnohdy tak objevíme nové souvislosti,“ upřesňuje botanik Mráz.

Než se jednotlivé rostliny stanou součástí univerzitní herbářové sbírky, lisují se, suší, lepí a jsou vybaveny herbářovou etiketou – *schedou* – s uvedením lokality a času sběru. Dokonalá technologie sušení a lisování trvá pět až šest dnů. Provádí se při teplotě zhruba čtyřiceti stupňů Celsia. Umožňuje to u rostlin zachovat všechny jejich důležité znaky; třeba i 200 let po sběru! Tedy pokud se rostlin nezmocní největší nepřítel herbářových sbírek – jeho jméno snad nesmíme ani vyslovit – jsou jimi larvy červotočů: tabákového i chlebového. To si pak sbírka musí vystačit s DNA, jež se i z torza vyčistí dá. Aby botanici předešli napadení škůdcem, je každá položka před uložením na dva týdny vymrazena za teploty minus osmnáct stupňů.

Než se jednotlivé rostliny stanou součástí univerzitní herbářové sbírky, lisují se, suší, lepí a jsou vybaveny herbářovou etiketou – *schedou* – s uvedením lokality a času sběru, a se jménem sběratele.

Od lepení až k zařazení

Balík, obsahující suchem a mrazem ošetřené, vylišované rostliny se *schedou*, si pak vezmou do parády lepičky; jde povětšinou o brigádníky vypomáhající na katedře botaniky. Jejich úkolem je položky zkompletovat: nalepit na list, připojit čárový kód, pod kterým je položka načtena do databázi, a stává se tak součástí herbářové sbírky. Součástí čárového kódu je též mezinárodní akronym herbáře. V případě univerzitních sbírek je to zkratka PRC, jež je registrovaná v mezinárodním *Index Herbariorum* sdružujícím na zhruba tři tisíce herbářů, z nich 54 je v Česku. Na speciálním „herbskenu“ jsou jednotlivé položky i naskenovány.

Řazení herbářových položek se na Albertově provádí naprosto stejně jako v britské královské botanické zahradě v Kew. Tamní herbářové sbírky byly založeny v roce 1853 a stále jsou jedním z nejvýznamnějších center botanického výzkumu na světě; v současnosti obsahují na sedm milionů položek, včetně osobních sběrů nejvýznamnějších britských přírodovědců: Charlese Darwina, Josepha D. Hookera či Davida Livingstonea. Díky mezinárodnímu projektu *Global Plants* a dotaci z Nadace Andrewa Williama Mellona, amerického bankéře a filantropa žijícího v letech 1855 až 1937, dostaly i sbírky Univerzity Karlovy svůj herbsken a finance na začlenění univerzitní sbírky do tohoto globálního projektu.

V současnosti se sbírka Přírodovědecké fakulty UK může pochlubit téměř 2,5 miliony položek.

„Nejdůležitější v herbářové sbírce jsou typové položky. Když se s nimi něco stane nebo se – nedejbože – ztratí, je to náš konec,“ naznačuje důsledek možné katastrofy Patrik Mráz. A vysvětluje: „Jméno každého popsaného taxonu se váže k takzvanému nomenklatorickému typu, což je herbářový doklad uložený v herbářové sbírce.“ Z typových položek je dnes v herbářové sbírce zpracováno zhruba pět tisíc. Podle Mrázových odhadů jde však jen o zlomek z celkového počtu: „Konečné číslo je možná kolem padesáti tisíc, tolik herbářových položek ještě na zpracování – začlenění do elektronické databáze a oskenování – čeká.“

Část sbírky je i v nálevu

V současnosti se sbírka Přírodovědecké fakulty UK může pochlubit téměř 2,5 milionu položek, přičemž nejpočetnější zastoupení – zhruba dva miliony – mají cévnaté rostliny. Další velkou skupinu tvoří bezcévnaté rostliny (mechorosty), ale také houby a lišejníky a nechybí ani sbírka řas. Velikostí i stářím patří zdejší herbáře mezi deset nejvýznamnějších na světě, které jsou ve správě univerzitních

pracovišť. Pro laika možná i překvapivě patří pod herbářové sbírky i „kusové sbírky“ naložené v konzervačních tekutinách – těch zde mají na pět tisíc a slouží zejména při výuce studentů – či preparáty na podložních sklíčkách.

Jelikož je sbírka kolekcí veskrze vědeckou, přístup do ní je umožněn toliko odborné veřejnosti. „Pokud byste přišla třeba vy – laik a měla konkrétní cíl, se kterým byste se na nás obrátila s požadavkem na přístup, případně kdyby měl zájem některý ze studentů, pak vás čeká nezbytné zaškolení. Často necháváme do sbírek nahlédnout i školní skupiny,“ přibližuje možnosti botanik Mráz. Limitující jsou pro takový případ jen stísněnější prostory; plánovaná výstavba Kampusu Albertov by byla pro Herbářovou sbírku PřF UK vítanou úlevou.

Větší kolekce nežli muzejní

„My se chválíme, že právě ta naše je nejstarší a zároveň největší herbářovou sbírkou v České republice,“ chlubí se s lišáckým úsměvem Patrik Mráz. „V Národním muzeu mají zkrátka smůlu v tom, že v jejich sbírce – s označením PR – není zahrnuta sbírka hub a lišejníků. Ta je vedena zvlášť, pod kódem PRM. Tudiž jde vlastně o dvě sbírky. Jo, kdyby je spojili, byli by zákonitě větší. Smůla,“ usmívá se provokativně kurátor.

Klenotem je sbírka Tadeáše Haenkeho (*botanik, lékař, etnograf, kartograf, geolog, cestovatel a objevitel; žil v letech 1761 až 1816*) pocházející z obou amerických kontinentů a z Filipín. „Jeho životní peripetie by vydaly na hollywoodský film! On tehdy odcestoval s císařským doporučením a s příslibem, že se

Doc. Mgr. Patrik Mráz, Ph.D., jako kluk trávil s bratrem a tátinkem spoustu času v přírodě, bavila jej botanika i zoologie. Vystudoval Přírodovědeckou fakultu Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košicích. Doktorské studium botaniky absolvoval na Slovenské akademii věd (SAV) pod dohledem profesora Karola Marholda. Jako postdok získal dvouletou pozici v francouzském Grenoblu na tamní univerzitě. Po pěti letech ve švýcarském Fribourgu přišla nabídka od bývalého školitele na uvolněné místo v Herbářové sbírce PřF UK. Pracuje v ní od roku 2013.

vrátí zpět a bude na získaném materiálu dále bádát. Nakonec v Americe zůstal a za dosud nevysvětlených okolností tam i zemřel,“ přibližuje Mráz osud významného německy mluvícího botanika, rodáka z Čech. Haenke se v Americe spojil s výpravou italského mořeplavce Alessandra Malaspiny a nasbíral ohromné množství materiálu. Byl to právě on, kdo jako první na světě zdokumentoval největší vodní rostlinu viktorii královskou – a také největší rostlinu na světě: strom sekvojovec obrovský.

„Bedny s unikátními nálezy byly postupně posílány do Evropy. Část se zničila, část byla po dvaceti letech nalezena v Cádizu. Poštovními dostavníky přeče jen sbírka doputovala do Prahy z Hamburku, kam byla převezena lodí. V Praze pak Haenkeho sbírku zpracovali význační čeští botanici bratři Preslovi. Výsledkem bylo vydání souborného přehledu *Reliquiae Haenkeanae, seu, Descriptiones et icones plantarum, quas in America meridionali et boreali, in insulis Philippinis et Marianis collegit Thaddaeus Haenke (1825–1835)*. V díle byla vědecky popsána celá řada nových rodů a druhů... A my ty doklady u nás máme!“

Nehledat chyby a mířit do černého

Možná z ní mohla být matematicka či právnička, ale nakonec se Klára Grapová rozhodla pro žurnalistiku. Třetím rokem studuje na Fakultě sociálních věd UK a myslí na kariéru sportovní novinářky. Ke sportu má velice blízko, je totiž úspěšnou reprezentantkou v lukostřelbě.

TEXT Jiří Novák FOTO Hynek Glos

Jako malá dívka jezdila s rodiči často na výlety po hradech a zámcích, nicméně Kláru více nežli zdobné interiéry šlechtických sídel zajímalo, co se dělo na nádvořích. „Na mnoha místech se pro zabavení dětí pořádalo střelení z luku a to mě moc bavilo... Vyzkoušela jsem to snad na každém hradě, kde to jen bylo možné,“ vzpomíná dnes již 21letá blondýnka na první setkání s náčiním, které velmi výrazně ovlivnilo další roky jejího života.

Luky za 100 tisíc korun

V deseti letech proto vstoupila Klára Grapová do ostravského lukostřeleckého klubu, za který závodí dosud. „Deset let je optimální věk pro začátky s lukostřelbou. Děti už nejsou tak rozlitané a dokážou se lépe soustředit, což je důležité, protože přece jen dostáváte do rukou zbraň,“ ví Klára. Děti prvně obdrží obyčejné dřevěné luky, postupně s nimi vybavení roste.

„Lukostřelecké kluby dětem zpočátku všechno vybavení poskytují; vlastní si pořizujete až tak okolo patnácti let. To už se kupují luky, u kterých očekáváte, že pár let vydrží,“ říká Klára, jež v současnosti vlastní dva špičkové luky, každý

s hodnotou okolo sta tisíc korun. Ani takový nemusí vydržet navždy: „Každý rok přichází nový model a něco zřejmě bude třeba časem vyměnit. Ovšem hodně sportovní zboží jsou karbonové šípky, ty se rychle opotřebovávají.“

Klára si lukostřelbu zamilovala. A brzy začala sbírat úspěchy. V šestnácti se stala halovou mistryní ČR mezi kadetkami, poté byla třikrát po sobě zlatá mezi dorostenkami. To už měla za sebou i účasti na největších světových akcích včetně mistrovství světa nebo univerziády.

Expertkou v olympijském studiu

Letos v létě se také účastnila olympijské kvalifikace pro velkolepé hry v Tokiu, ale českou lukostřelbu nakonec v Japonsku reprezentovala pouze kolegyně z národ-

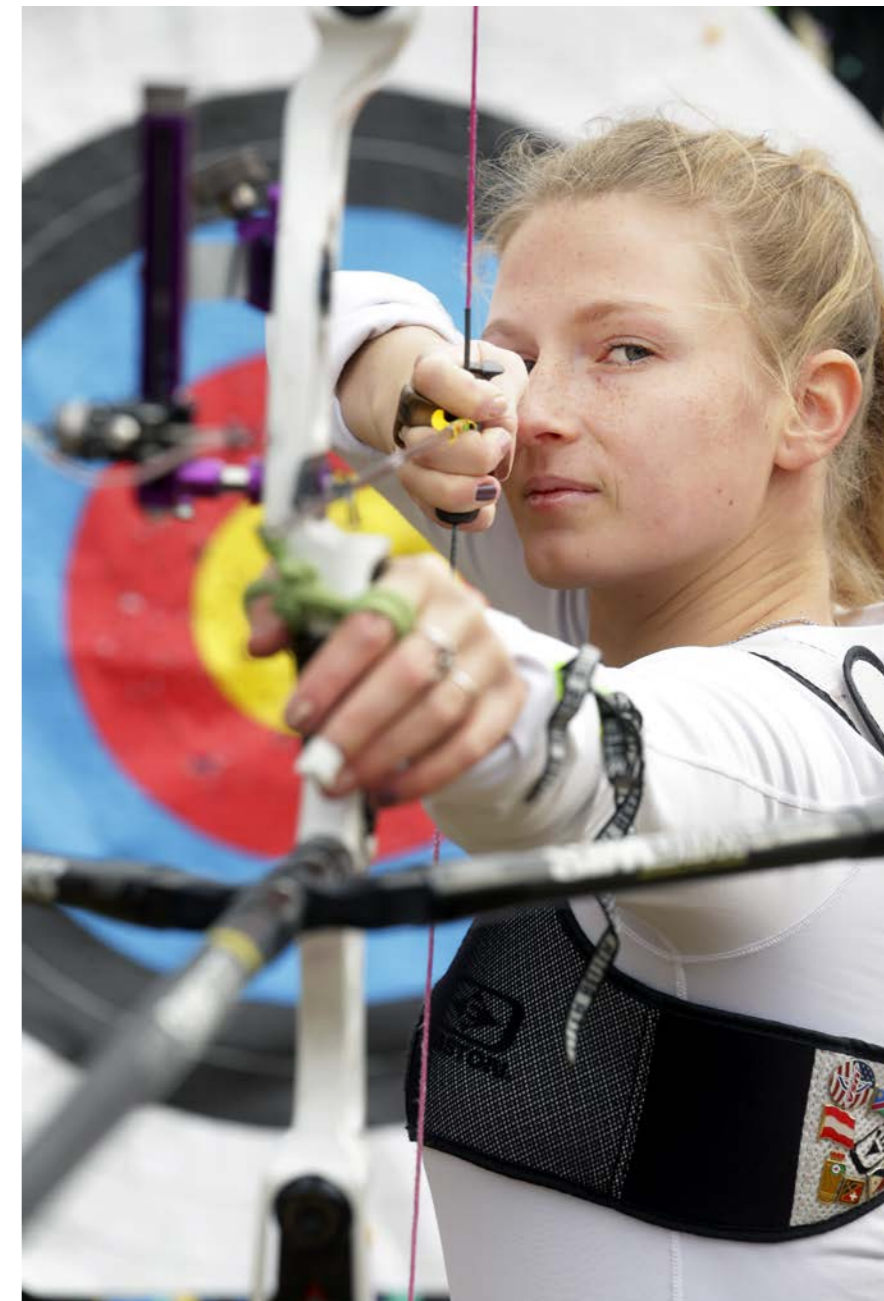
Deset let je optimální věk pro začátky s lukostřelbou. Děti už nejsou tak rozlitané a dokážou se lépe soustředit, což je důležité, protože přece jen dostáváte do rukou zbraň.

ního týmu Marie Horáčková. Klára byla jednou z prvních, kdo jí gratuloval, a to rovnou během rozhovoru pro televizi. „Vždycky mi připadalo směšné, když se novináři ptali sportovců na jejich pocity po závodě. No a když mě dokopali k rozhovoru s Maruškou, tak první, co ze mě vypadlo, bylo: Dostala ses na olympiádu. Jak se cítíš?“ směje se studentka žurnalistiky.

„Když jsem dříve viděla nějaký rozhovor, říkala jsem si, jak se na tohle můžu zeptat? Ale když jsem pak sama měla v praxi někoho vyzpovídat, uvědomila jsem si, že taky nevím, na co se ptát. Zvláště když se to týká sportu, o kterém všechno vím... Takže od té doby už otázky novinářů raději nesoudím,“ říká Klára. Televizi se však její krátký rozhovor líbil a během konání olympiády ji dokonce pozvala do studia jako spolupomentátorku lukostřelby.

To byla pro začínající novinářku skvělá zkušenost, tu další získala během stáže v ostravské redakci ČTK. Před krajskými volbami zpovídala v rámci ankety místní politiky. „Tam jsem si uvědomila, že politiku bych jako novinářka dělat nechtěla. Na druhé straně mi to potvrdilo, že novinářina je zajímavá práce, kdy

Klára Grapová studuje ve třetím ročníku žurnalistiky na FSV UK a reprezentuje Českou republiku v lukostřelbě. Byla součástí národního týmu, který vybojoval sedmé místo na letošním mistrovství Evropy; má medaile z Českých akademických her i mládežnických šampionátů. Je držitelkou několika českých rekordů. Ve volném čase ráda lyžuje, jezdí na kole nebo se věnuje boulderingu (lezení po stěnách). Rovněž ráda maluje.

člověk není jen na jednom místě a často chodí do terénu a potkává se s různými lidmi. Ovšem do sportu se logicky dokážu vcítit nejlíp,“ soudí.

Ze sportovní rodiny

Přítom jako dítě nebyla zrovna ideální sportovní typ. „Oba rodiče se sportovně prosadili – táta v baseballu, mamka hrála i v softballové reprezentaci. Jenže já byla jako malá na házení a chytání vždy úplně levá a to je zrovna u těchto sportů nejdůležitější, takže tímhle směrem to se mnou ani nezkoušeli,“ směje se Klára. „Ale třeba tělocvik mě bavil, protože to byla zábava s kamarády. Jenže jinak jsem měla raději kroužky jako malování nebo keramiku, doma jsem si raději vzala knížku, než abych vyběhla ven. Až lukostřelba mě chytla,“ rekapituluje.

Ovšem ani tehdy neměla dlouho jasno: „Zhruba do čtrnácti jsem tápala, jestli mě lukostřelba vůbec baví – neměla jsem se soustředit a na trénincích jsem víc blblá s kamarády, než abych se soustředila na střelení. Ale když pak za mnou občas někdo přišel a řekl, že stačilo nastřílet o deset bodů víc a byla bych v repre, tak mi to najednou začalo vrtat hlavou...“

Dostat se na světové soutěže začalo být pro Kláru slušnou motivací, a tak začala víc pracovat na technice i soustředění. V současnosti spolupracuje i se sportovní psychologkou. „V našem sportu je to hodně o hlavě. Kromě správ-

né techniky je třeba mít důvěru v to, že mám vše ve své přípravě nastaveno správně a že to funguje. Nehledat chyby tam, kde nejsou,“ říká.

Starat se musí i o své tělo, poněvadž lukostřelci jsou vystaveni jednostranné zátěži. Přesto na svůj sport nedá dopustit. Klára Grapová na něm vidí pozitiva: „Mám kamarády všude po republice, a poznávám lidi, s kterými bych se normálně nepotkala. Stejně tak bych se asi bez lukostřelby nepodívala na spoustu míst. To udržuje moji motivaci v tomhle pokračovat. Proto trénuji klidně i šestkrát týdně, abych zjistila, kam až se ještě mohu posunout.“

V našem sportu je to hodně o hlavě. Kromě správné techniky je třeba mít důvěru v to, že mám vše ve své přípravě nastaveno správně a že to funguje. Nehledat chyby tam, kde nejsou.

„Čobolský“, naši Slováci z Lajny

Populární seriál Lajna si našel fanoušky nejen mezi sportovními fajnšmekry; na kanále Televize Seznam každý týden sledují osudy despotického trenéra Hrouzka miliony diváků. Ovšem málokdo ví, že v seriálu hokejisty hrají i studenti Univerzity Karlovy.

TEXT Jiří Novák FOTO Vladimír Šigut, Monika Navrátilová (Televize Seznam)

Seriál *Lajna* vypráví příběh trenéra Luboše Hrouzka, bývalého šampiona z Nagana, pro kterého je „hokej nade vše“. Hlavní postavu inspirovanou skutečnými kouči hraje Jiří Langmajer, scénář napsal Petr Kolečko. První série vznikla v roce 2017, druhá o dva roky později a třetí série běží na obrazovkách během letošního podzimu. V poslední sérii je Hrouzek koučem slovenské reprezentace a hráči, kteří se pod jeho vedením prohánějí na ledě, jsou mimo jiné i studenti UK a hokejisté univerzitního týmu UK Hockey Prague.

K natáčení se dostali prostřednictvím svého trenéra Aleše Hybnera, jenž u seriálu působil jako odborný poradce. „Měl jsem na starost, aby vše vypadalo věrohodně – od správné výstroje či uspořádání v šatně až po choreografii hokejových akcí na

ledě,“ vysvětluje pro *Forum* Hybner. „Ono je totiž fajn napsat do scénáře, že ‚střední útočník projel mezi beky a skóroval po krásné kombinaci se svými křídly‘, ale pak se to musí vymyslet a nacvičit, aby to v televizi vypadalo jako reálná hokejová akce,“ doplňuje kouč.

Třetí série *Lajny* se točila převážně v Praze, jednou však hokejové komparzisty čekalo i pořádné překvapení. A to při natáčení scény ve vlaku, kdy se podle scénáře hokejisté Slovenska přesouvají na mistrovství světa do Prahy. „Mysleli jsme, že se bude točit jen ve stojícím vlaku na Smíchovském nádraží. Ale když jsme nastoupili, tak nám všem najednou řekli: No a dnes jedeme do Havířova,“ směje se obránce Dominik Havelka.

Univerzitní tým Univerzity Karlovy (včetně hokejistů ze seriálu *Lajna*) vyhrál již poosmé z deseti ročníků pražskou Hokejovou bitvu univerzit. Karlovka porazila ve finále Vysokou školu ekonomickou 3:1.

„Repre“ Karlovky na ledu

Vystřízlivění přineslo také poznání, že se při filmování pořád na něco čeká. „Někdy se začalo hned, ale většinou se pořád čekalo... Měli jsme třeba být na place v půl šesté ráno, ale do akce nás povolali až kolem deváté hodiny,“ vzpomíná Havelka. „Čas to byl dost ztracený čas. Třeba jsme udělali dvě scény, ze kterých nakonec zůstalo jen pár vteřin, a to jsme ještě byli někde v pozadí rozostření,“ říká kriticky brankář Kristián Novák.

Někdy se točilo i deset dvanáct hodin za den. „A při natáčení v O2 areně jsme těch deset hodin museli být pořád v bruslích! Když pak vyndáte nohu z bruslí, máte ji jak dřevěnou,“ připomněl nepříjemné chvíle Havelka. A to jsou on i jeho parťáci na dlouhý pobyt v bruslích zvyklí; ještě horší to bylo pro herce, kteří museli být ve výstroji také. „Skoro každý den jsem si říkal, že ten další natáčecí den už nedám, to časté čekání bylo strašné. Ale zpětně si říkám, že to byly vlastně hrozně fajn zážitky,“ přidává se útočník Filip Čmejla.

A klukům se hned vybaví převážně zábavné okamžiky z natáčení. Třeba na skanzen Řepora na okraji Prahy, kde se točilo „soustředění v Tatrách“ a hokejisté se měli cpát haluškami. „Jak se to pořád opakovalo a čekalo, tak už byly pěkně studený... a hnusný,“ vybaví si Novák. „Já navíc jedl halušky poprvé, takže mě kluci ze Slovenska uklidňovali, že ve skutečnosti jsou mnohem lepší, tak ne abych na halušky zanevřel,“ směje se bek Havelka.

Se slovenskými herci logicky trávili nejvíce času, takže se postupně skamarádili. Rádi vzpomínají i na Hanu Vágnerovou (seriálovou Denisku, přítelkyni trenéra Hrouzka) nebo Zdeňka Piškulu (Hrouzka syna). Mimo chodem, když se v seriálu kmitnou na ledě „jeho“ nohy v bruslích, vězte, že jsou to ve skutečnosti nohy útočníka našeho univerzitního týmu Davida Volfa, který v seriálu dělal Piškulovi hokejového dubléra.

Kdo nepotřeboval na ledě zaskočít, byl Václav Neužil (v roli hokejisty Robina Guhy), jehož pohybové schopnosti chválili i sami hokejisté. „Bylo na něm hodně vidět, jak ho to celé baví, a mezi natáčením scén si pořád něco zkoušel. A k nám se choval naprosto pohodově, jako by byl odjakživa náš kámoš,“ tvrdí Havelka. Trochu jiná kategorie býval na place ústřední herec Jiří Langmajer, který si od ostatních držel odstup. „Když jsem nebyl na ledě s klukama, všiml jsem si, jak se připravuje. Byl neustále soustředěný, pořád si přeříkával roli, zkoušel si repliky a tak,“ vzpomíná David Volf. Každopádně herec dostal pověsti velkého profíka – a hokejisté si pochvalovali, že scény s ním se skoro vždy natočily hned na první pokus.

Jiří Langmajer hraje v seriálu tvrdého kouče Hrouzka, který trénuje slovenskou reprezentaci – v ní nastupují i hokejisté z Karlovky: vlevo Dominik Havelka, vpravo Filip Čmejla. Pod nimi je v hokejovém herec Zdeněk Piškula.

Trenéři „vostrý“ jak Hrouzek

Hokejisté z univerzitního týmu si v mládežnických kategoriích prošli i několika elitními českými kluby. Zažili někdy kouče, jako je filmový Hrouzek? „Člověk během kariéry zažije hodně choleriků, tím si prošel asi každý,“ mávne rukou Kristián Novák. Navíc postava Hrouzka je poskládaná hned z několika trenérských extrémů. „Snad jediné, co v seriálu chybělo, je, že by trenér někoho přetáhl hokejkou. I to jsem zažil,“ dodává Volf.

Ten má v souvislosti s despotickým trenérem ze seriálu i vtipný zážitek. Když mladý útočník nehraje zápasy univerzitní ligy, nastupuje i za Neratovice v krajské lize. „V klubu samozřejmě vědí, že v seriálu hraju. A když se nám v jednom zápase nedařilo, tak mi najednou spoluhráči povídají, tak nás seřvi! Ptal jsem se proč. ‚No jen tak, bezdůvodně!‘“ směje se Volf.

Hokejoví fanoušci poznávají i Filipa Čmejlu při trénincích na Smíchově, nebo Dominika Havelku v Táboře, kde hraje za druholigový tým. „V hospodě na mě jednou porůvávali, jestli jdu z natáčení. To pak nevím, jak na to reagovat,“ usmívá se Havelka. „Nebo se nějaký kluk těsně před zápasem, když jsme šli na led, ptá: ‚Havlis, kolik bude ještě dílů Lajny?‘ No a když v televizi odvysílali první díl, tak na mě pak fanoušci v Příbrami hulákali: Čobolský!“

Ve třetí generaci

Pohrával si s myšlenkou, že se stane očním specialistou; ve hře je i kariéra praktického lékaře. Zatím vše zůstává otevřené. „Důležité je, abych byl blízko lidem a aby mě práce bavila, měla smysl,“ přeje si Josef Reischig, student Lékařské fakulty UK v Plzni. Má nač navazovat.

TEXT Marcela Uhlíková FOTO Michal Novotný

Sympatický medik z Plzně během šesti let svého studia dosahuje vynikajících výsledků; nedávno se mu za ně dostalo dokonce i ocenění v podobě stipendia plzeňského primátora. Dá se tedy očekávat, že ke slibné kariéře má slušně našlápnuto... A to zvláště, připočteme-li k prospěchu i dokonalé medicínsko-biologické „podhoubí“, tedy rodinné zázemí. Josef je třetím, nejmladším pokračovatelem rodu významných plzeňských vědců Reischigových, což je takřka námětem k literárnímu zpracování. Když se na gymnáziu ocitl před rozhodnutím, kam jít dál, přišla Josefovi volba Lékařské fakulty v Plzni UK jako jasný, logický krok.

Kuchařka ke studiu medicíny

Čekáte-li, že je Josef Reischig, toho času nejmladší z rodu, nějaký „skriptomil“ a šprt, pak vás rychle vyvede z omylu. Odhodlání, že se bude průběžně učit, mu prý vydrželo jen v prváku. A když z něj zkusíte vyloučit návod na zvládnutí studia medicíny s takovými výsledky, jaké měl on, trochu se omlouvá: „Co řeknu, asi nebudou chtít lektoři čehokoli slyšet. Já totiž už od druhého ročníku vůbec nechodím na přednášky, a když se učím, velmi málo spoléhám na učebnice. Ztrácím se v nich a je pro mě těžké najít tam to podstatné.“

Josef se proto spoléhá spíše na internet a – světe, nediv se – na přehledně a kvalitně zpracované zápisky svého kolegy z vyššího ročníku, Jiřího Müllera. Jsou prý tak dokonalé, že by stály za knižní vydání: „Směle bych je doporučil všem studentům! Když se z nich učím, udělám si ‚kostru‘, podle které jedu, píšu si poznámky a kreslím... To z mých zápisů by se nikdo učit nedokázal; už od první třídy píšu fakt dost příšerně. Svým nečitelným písmem jsem už vlastně skoro doktor,“ říká Josef pobaveně. A upřesňuje: „Fixem si pak ještě podtrhávám to

nejpodstatnější.“ Ano, tak snadná je prý kuchařka ke studiu medicíny. Ale jak dosáhnout vynikajících studijních výsledků? Medik má jasno: „Je extrémně důležité mít rodinné zázemí. Že nemusím řešit žádné existenční problémy, za to bych rád poděkoval celé své rodině.“

Fotbal, „bizár“, oříšky

Důležité podle Josefa je rovněž dokázat se od náročného medicínského drilu odreagovat, jediné tak je možné nabrat dostatek energie ke zkouškám. On si své studium kompenzuje fotbalem, je hráčem v 1. B třídě, kde kope za tým Slovan Plzeň. Hlavu dle něj skvěle čistí i „televizní bizár“, přesně tak Josef s pobavením označuje některé pořady, jako je *Výměna manželek*, které si s partou přátel „ordinoval“ především v době pandemie covidu-19.

Online výuka mu sice přihrála čas na ony „čističe“ hlavy, ale jinak dost postrádal, že se vloni – kdy byl ještě v pátáku – nedostal na specializovaná nemocniční oddělení, kam by se za běžného studia podíval a kde by získal první praktické ostruhy. „Celý život bojuji s ranním vstáváním. Možnost, že jsem se mohl ke zkoušce připojit z domova, byla tudíž z mého pohledu perfektní,“ vidí jednu z mála výhod distanční formy studia. A čím se odměňuje za dobře zvládnutou zkoušku? „Rád zajdu s kamarády na něco dobrého k jídlu. Nebo si koupím

Už od první třídy píšu fakt dost příšerně. Svým nečitelným písmem jsem už vlastně skoro doktor.

makadamové ořechy. Ovšem největší odměnou je pro mě získaný volný čas,“ líčí Josef.

S tatínkem, profesorem Tomášem Reischigem, doma o medicíně moc nemluví. „Ale vlastně občas jsme debatovali nad kazuistikou. Jinak táta studoval na fakultě před dvaceti lety, nemůže si tudíž pamatovat vše. A aby se mnou chtěl konzultovat svoje poznatky z interny, na to si budu muset zase ještě pěkných pár let počkat. Fakt nejvíc spoléhám na ty zpracované zápisky od Jiřího,“ říká s úsměvem. Josefa čekají ještě státnice z interny. Než k nim dojde, stráví pár týdnů na odděleních fakultní nemocnice. Po nich bude mít dva roky na to zjistit, kterou část lidského těla by rád léčil. Dobře už ví, že by chtěl zůstat v Plzni, praxe v cizině jej až tak neláká. Na druhé straně připouští, že všechno je možné; pokud to bude mít smysl.

Tatínkem Josefa Reischiga je lékař Tomáš Reischig, profesor Univerzity Karlovy pro obor vnitřní nemoci. V klinické praxi se na I. interní klinice FN v Plzni věnuje zejména transplantaci ledvin, v Biomedicinském centru vede laboratoř Transplantace ledvin a náhrady funkce ledvin a ještě stihá na fakultě přednášet a vést praktickou výuku vnitřního lékařství. Je spoluřešitelem řady výzkumných projektů. Výsledky výzkumů se svými kolegy publikoval v mnoha prestižních časopisech, například v *Journal of the American Society of Nephrology*, *American Journal of Transplantation* a dalších. Některé z prací byly oceněny Českou transplantací společností či Českou nefrologickou společností za nejlepší publikaci v oboru a v daném roce.

Josefův dědeček Josef Reischig (žil v letech 1945 až 2008), byl absolventem Fakulty tělesné výchovy a sportu UK a Přírodovědecké fakulty UK; věnoval se molekulární biologii a genetice. Uplatnění molekulárních metod v lékařské genetice a oblasti genetiky nádorů se stalo základem jeho průlomové práce. Zabýval se mikrofotografií, jako režisér a kameraman se podílel na tvorbě výukových videoopisů a encyklopedie *Videoatlas bezobratlých živočichů* (2001). Uspořádal desítky výstav fotek. Na jeho počest jsou dodnes na plzeňské medicíně pořádány *Memoriály Josefa Reischiga*, jeden je seminářem z oblasti mikroskopie, druhý turnajem studentů v softbalu.

Josef Reischig, úspěšný student 6. ročníku Lékařské fakulty UK v Plzni a plzeňský patriot, který s úsměvem připouští, že o jeho budoucí profesi možná rozhodne nechuť k brzkému vstávání: „Dnes si nedovedu představit, že bych musel někde být každé ráno na sedmu.“

Prof. MUDr. Tomáš Reischig, Ph.D., je klinický internista, pedagog LFP UK a vedoucí laboratoře v plzeňském Biomedicinském centru. Předmětem jeho výzkumu je problematika spjatá s orgánovými transplantacemi.

Hendikepovaní si zaslouží obdiv

„Můj kamarád Jan Kašpar, herec Divadla Jára Cimrmana, prořezával starou lípu a spadl z ní na záda... Tak se stalo, že jsme rázem měli v souboru člověka na vozíku,“ líčí Zdeněk Svěrák, mimo jiné absolvent „pedáku“, jak a proč před takřka třiceti lety spoluzakládal Centrum Paraple, s nímž Karlovka od letošního léta spolupracuje.

TEXT Jitka Jiříčková FOTO Hynek Glos, Martin Pinkas

Univerzita Karlova uzavřela v létě s Centrem Paraple memorandum. Cílem je zlepšit podmínky života lidí s hendikepem v Česku. Vy jste v roce 1994 stál u zrodu centra, jste jeho prezidentem. Proč jste se rozhodl pomáhat právě lidem s poškozenou míchou?

Rozhodla za mě nešťastná náhoda. Můj kamarád Jan Kašpar, herec Divadla Jára Cimrmana, prořezával starou lípu a spadl z toho stromu na záda... Z nemocnice mi zavolali, že utrpěl poškození míchy. Tak se stalo, že jsme měli v souboru člověka na vozíku. S přáteli, manželi Kábrtovými a několika vozíčkáři s poškozením míchy založili hned po sametové revoluci v roce 1990 Svaz paraplegiků. V roce 1993 otevřeli na pomoc vozíčkářům i centrum, nazvali ho Centrum informací a pomoci. Po několika měsících provozu však hrozilo, že přijdou o místo, kde poskytovali služby; v období „divoké privatizace“ je vytlačovala prádelna. Honza se na mě tehdy obrátil s prosbou o pomoc, museli začít

Vždycky je dobré se zeptat, jestli naši pomoc uvítají, anebo to zvládnou sami. Případ Honzy Kašpara je návodem, že největší pomocí je dát jim práci přímo vedle sebe: jako rovnocenným kamarádům.

znovu a jinde. A domluvili jsme se tenkrát, že vybudujeme centrum, jež bude vozíčkářům s poškozením míchy pomáhat.

Název Paraple, který jste pro centrum vymyslel, souvisí s paraplegií, ale pro vás to tehdy byl také symbol ochranného štítu. Platí to stále? Jakou podporu takoví lidé nejvíce potřebují?

Potřebují toho hodně, protože se jim ze dne na den převrátí život. Jejich domácnost je zapotřebí zbavit bariér, musejí se naučit řídit auto jen rukama, nemohou vykonávat svou práci a hledají uplatnění v jiné; tím, že jsou upoutáni na vozík, čelí chorobám, které před úrazem neměli... Proto jsou v Centru Paraple odborníci nejrůznějších profesí, kteří jim pomáhají tu životní změnu psychicky i fyzicky zvládnout – a vedou je také k soběstačnosti.

Paraple oslavilo v září již 27. narozeniny. Za ta léta jste měl možnost jistě poznat spoustu pohnutých osudů – utkvěl vám nějaký příběh vysloveně v paměti?

Zůstanu u Honzy Kašpara. Se svojí povahou rtuťovitěho člověka, který se nezastavil, se vyrovnával s úrazem těžko, ale obdivuhodně. Největším darem pro něj bylo, když jsme mu řekli, že s námi bude dál hrát divadlo! Přidělili jsme mu všechny sedací role a potom jsme mu s Láďou Smoljakem psali i úlohy přímo na tělo. Jednu – ve hře *Záskok* (premiéru měla v roce 1994 – pozn. red.) – jsme trochu drze nazvali „zvědavý invalida Jirka Karásek“.

Co vám osobně spolupráce s Parapletem dala?

Jako prezident jsem se stal „tvář“ Centra Paraple. Mým hlavním úkolem bylo a je získávat od veřejnosti peníze na stavbu a provoz a ručit za to, že budou poctivě využity. Každoroční televizní *Dobročinné akademie* mi sebraly dost sil, ale práce pro Paraple

přinášela uspokojení i radost. V posledních letech *Dobročinné akademie* vystřídal benefiční díl pořadu České televize *StarDance*. Pro Paraple je to velká podpora – a taky já jsem si oddychl (*usmívá se*).

Povězte, jak by lidé měli přistupovat k lidem na vozíku?

Jako ke svým bližním, kteří měli smůlu a zaslouží si víc obdivu než lítost. Vždycky je dobré se zeptat, jestli naši pomoc uvítají, anebo to zvládnou sami. Případ Honzy Kašpara je návodem, že největší pomocí je dát jim práci přímo vedle sebe: jako rovnocenným kamarádům.

Boj proti bariérám: v prostoru i myšlení

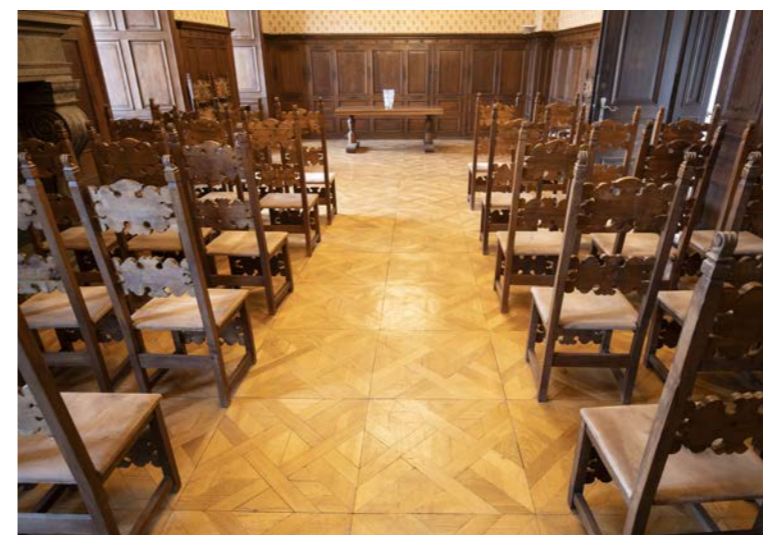
UK uzavřela v červenci memorandum s Centrem Paraple, které má zlepšit podmínky pro hendikepované – jednak při studiu či pohybu na univerzitě, jednak v rozvoji medicínských i psychosociálních výzkumů a přístupů, které mohou těmto lidem ulehčit beztak již náročný život. „Potřebujeme co nejvíc bezbariérové prostředí – nejen to architektonické, ale i myšlenkové. Jedině tak se můžeme bez obav začlenit do běžného života. A s kým jiným spolupracovat, než s největší a nejslavnější českou univerzitou,“ říká **David Lukeš**, ředitel Centra Paraple.

Nejdůležitější je podle něj zajistit hendikepovaným lidem takové podmínky, aby se cítili v novém prostředí bezpečně. První společnou aktivitou Centra Paraple a Univerzity Karlovy tak byl *Den na vozíku*, který počátkem listopadu proběhl na Právnické fakultě UK a Fakultě humanitních studií UK. Zájemci z řad studentů či zaměstnanců – včetně kvestora **Tomáše Horáčka** či prodávanky **Ivy Holmerové** z FHS UK – si při něm mohli na vlastní kůži vyzkoušet, jaká úskalí se pro vozíčkáře skrývají v univerzitních prostorech. Lukeš říká: „Fakt, že nechodí, uvádějí tito lidé mezi důvody zhoršené kvality života až na pátém nebo šestém místě. Věc, která jim nejvíce komplikuje život, je bolest. Tuto problematiku bychom rádi rozvíjeli na vědecké úrovni nejen s lékařskými fakultami, ale i s humanitními obory, protože tato bolest je často psychosomatická.“ Spolupráce obou subjektů má být dlouhodobá a má bořit nejen zbytečné bariéry v prostoru, ale i v lidském přístupu.

Za jazyky na zámek

Adresa
Školící
středisko UK
Jiřího náměstí 1/8
Poděbrady

Univerzita Karlova získala zámek ve středočeských Poděbradech v roce 1983, kdy jej Ústav jazykové a odborné přípravy UK (ÚJOP UK) převzal od elektrotechnické fakulty ČVUT. Zámek je od té doby využíván pro účely výuky zahraničních studentů připravujících se ke studiu na českých vysokých školách.

Studovat zde může až 600 studentů – v češtině jsou připravováni na technické obory, v angličtině se týká studentů medicíny. K dispozici je 31 učeben, šestnáct kabinetů, knihovna, zasedací a další přednáškové místnosti.

V části zámku nájemce provozuje penzion, restauraci a bar, menší část výukových kapacit je pronajímána soukromému gymnáziu. A malou část areálu využívá i Polabské muzeum. Zámek si rovněž mnozí vybírají jako místo pro svoji svatbu či slavnostní předávání cen. Sala terrena a místní zahrada jsou zase pěkným místem pro pořádání středně velkých konferencí, pracovních setkání v rámci univerzity – i s externími subjekty.

Zámek je nejen dominantou lázeňských Poděbrad, ale má i zajímavou historii, studovali tu Václav Havel či Miloš Forman. Navíc je místem, kde Karlovka založila své výzkumné a testovací centrum ÚJOP UK sídlící dnes v Praze, jež vyvinulo mezinárodní zkoušky z češtiny jako cizího jazyka (CCE).

PhDr. Dana Hůlková Nývtová, Ph.D.
ředitelka ÚJOP UK

Krymská válka antropologicky

Petr Wohlmuth z Fakulty humanitních studií UK nechtěl pojmout krymskou válku z 19. století jako vlastenecké a hrdinské vyprávění. Prostudoval si deníky, dopisy či osobní zápisky jejích účastníků a přinesl zkušenosti konkrétních lidí, kteří válkou prošli. Za svoji publikaci *Východ proti Západu? (2020)* získal na podzim Cenu Egona Erwina Kische.

TEXT Lucie Kettnerová FOTO Vladimír Šigut

Krymskou válku sledujete pohledem historické antropologie. V čem je to jiný přístup než řekneme u „klasického“ studia historie?

Zvláštnost tohoto pohledu by se dala charakterizovat citátem britského spisovatele Leslieho Poles Hartleye, který v úvodu svého románu *The Go-Between* (1953) uvádí, že historie je „cizí země: věci se tam dějí jinak“. Na dějiny bychom se měli dívat pohledem, který bytostně využívá inspirace etnografie a kulturní antropologie založené na dílech klasiků tohoto žánru, jako jsou Clifford Geertz anebo Robert Darnton, kteří se snaží o pověstné antropologické „odcizení se“. Jde tedy především o snahu zkoumat dějiny mimo klasická vyprávěcí klíše konzervativní historické vědy, jako by to byla nějaká cizí neznámá kultura...

Historická antropologie se také snaží v dějinách hledat konkrétního člověka, a ne abstrakce typu *homo oeconomicus*. Zajímá ji, jak lidé v dějinách reagují na velké sociokulturní tlaky, třeba na sekularizaci nebo průmyslovou revoluci, a zkoumá opomíjené vrstvy zkušenosti konkrétních lidí, kteří

následně „ožívají“ a vystupují tak z historické statistiky.

Jako píšící redaktorku mě v publikaci zaujalo, že krymská válka bývá prý považována za první „mediální válku“. Jak k tomu došlo?

Šlo spíše o unikátní souhrn okolností, které už se neopakovaly. V té době britská armáda nepovažovala za vhodné vzhledem ke společenskému původu britského gentlemanství mezi důstojníky zavést vojenskou cenzuru. Britský tisk měl ve společnosti velmi silné postavení. Cenzura v podstatě neexistovala; jediná zodpovědnost spočívala v případné trestněprávní zodpovědnosti za text, který byl publikován. Vojenští velitelé se neodvážili ze společenských ani politických důvodů zavést na bojišti cenzuru, takže se tam poměrně volně pohybovalo několik desítek britských novinářů. Toto „okno“ se však otevřelo jen na chvíli. Armáda velmi záhy zjistila, co způsobí přítomnost novinářů, a v následujících velkých britských taženích jim necenzurované zpravodajství již znemožnila.

Známe i nějaké obrázky z této války?

Z bojiště se nám dochovala řada fotografií. Na místě byli průkopníci fotografie Roger Fenton i několik členů Horní sněmovny, kteří přicestovali s vlastním fotografickým vybavením. Nesmíme si ale myslet, že tyto snímky připomínaly současnou reportážní fotografii. Tehdejší technika byla obtížně obsluhovatelná, takže nebylo možné pořizovat reportážní fotky

Mgr. et Mgr. Petr Wohlmuth, Ph.D., absolvoval na Fakultě humanitních studií UK obory historická sociologie a obecná antropologie. Doktorát získal na téže fakultě v oboru integrální studium člověka – antropologie. Působí na katedře historických věd FHS UK, ve studijním programu orální historie – soudobé dějiny. Zaměřuje se hlavně na zkoumání zkušenosti vojáků z perspektivy symbolické historické antropologie a orální historie.

z boje. Vše bylo aranžované, záběry se vyhýbaly explicitní zkáze... Reálnější pohled nám spíše přinášejí kresby od profesionálních kreslířů, kteří na místě působili pro deník *Illustrated London News*. Pro poznávání války jsou tedy mnohem významnější.

Jak dlouho trvalo, než se zpráva z bojiště dostala do redakcí?

Traduje se, že novináři používali telegrafní vedení, jež Britové položili ze svého přístavu na Krymu po mořském dně do dnešní bulharské Varny. Odtud vedla linka do Vídně a dále do Británie... Je to však omyl: tyto linky mohlo používat jen armádní velení. Předávání zpráv fungovalo tedy většinou tak, že reportáž byla sepsána na papír, vložena do zapečetěné obálky a ta cestovala parníkem do Konstantinopole, odtud do Marseille, pak dostavnicem na sever Francie a lodí do Velké Británie. Do Londýna se tak zpráva dostala přibližně za dva týdny.

Ve své knize rovněž popisujete, že na bojiště jezdili turisté. To bylo něco jako v dnešní době třeba „povodňová“ turistika“?

V oné době to byl opravdu poměrně rozšířený fenomén. Britští zástupci vyšších vrstev pokládali válku za atrakci; návštěvu bojiště vnímali na stejné úrovni jako kupříkladu návštěvu Kolosea v Římě. Když proběhla první bitva na řece Almě, tak po vyloštění jednotek, jemuž se ruská strana snažila zabránit, se zjistilo, že na místě s pěkným výhledem byla pro honoraci Sevastopolu vystavěna tribuna a pro přítomné bylo připraveno občerstvení! Diváci sledovali dění na bojišti, jako by to byly dostihy. Válečná turistika byla pro část armády slušný byznys.

Proč ale válka jako „atrakce“?

Pro Brity byla krymská válka atraktivní z toho pohledu, že se tu setkávaly civilizačně údajně velmi odlišné armády. Zvláště východní armády byly tehdy považovány za exotické. Dokonce víme, že

si Britové platili průvodce, kteří je vzali do zákopů. Jednou z morbidních kratochvílí bylo přivést si kvalitní lovecké pušky a snažit se střílet ruské vojáky. Pro britské gentlemany to bylo obdobné jako výlet na lov tygra v Indii. Na řadové vojáky, zejména na ruské straně, se hledělo dehumanizujícím způsobem – zcela v duchu pomalu se ustavujících rasových teorií.

Na bojišti panovaly otřesné hygienické podmínky, vojáci trpěli hladem a různými nemocemi... Ze šesti set tisíc mrtvých vojáků jich během války prý jen sto tisíc padlo přímo v boji. Jak toto utrpení reflektovali účastníci bojů na britské a ruské straně?

Na té ruské vidíme mnohem lepší přípravu na zimu. Ruští vojáci byli zvyklí bivakovat venku a stavět si různé polozemnice; navíc měli poměrně kvalitní zimní uniformy a boty. Ruská strana tedy strádala mnohem, mnohem méně. Spojenecký ↪

Oč šlo v krymské válce

Krymskou válku v letech 1853 až 1856 vyvolala mocenská expanze Ruska na Balkáně a obavy o oslabenou Osmanskou říši. Tu v boji podpořila koalice Francie, Spojeného království a Sardinie. Konflikt se odehrával především na Krymu, kde se v Sevastopolu nacházela hlavní námořní základna ruské flotily. Rusko prohrálo.

a zejména britský expediční sbor ale vyrazil do boje s očekáváním, že vše bude odbyto velmi rychle. Nástup zimy je překvapil.

V polovině listopadu totiž udeřil dlouho nevídaný orkán, který zlikvidoval britský vojenský tábor a způsobil obrovskou logistickou krizi. Nešťastným řízením osudu se na přístupech k balaklavskému přístavu potopila nákladní parolod *The Prince*, která vezla čtyřicet tisíc kompletních souprav zimních uniforem, na něž armáda velmi napjatě čekala. Vojáci tak museli začít improvizovat s omezenými místními zdroji. Trpěli však nejen omrzlinami, ale také hladem a nemocemi, zejména cholera, jejíž celosvětová pandemie právě zuřila.

Na co si vojáci v dopisech a denících nejvíce stěžovali?

To se liší podle bojující strany. Na ruské můžeme sledovat poměrně silný vojenský fatalismus, který pramenil z toho, že spojenci na místě prokazovali jasnou strategickou i palebnou převahu. Pevnost pravidelně a intenzivně ostřelovali, což Rusům způsobovalo obrovské ztráty a nutnost neustálých oprav. V textech ruských vojáků tedy nenaleznete příliš stížností na špatné logistické zabezpečení, ale stále narůstající zoufalství z toho, jak je pluk drčen permanentní dělostřelbou. K tomu je potřeba připočítat, že ruská zdravotnická služba nebyla zrovna dvakrát výkonná, takže po každém velkém boji ranění museli čekat na základní ošetření i několik dnů. I když se později pomoci ujal téměř legendární lékař Nikolaj Ivanovič Pirogov, který kupříkladu jako první zaváděl anestezii chloroformem před chirurgickými zákroky, ruští vojáci se stále děsili jakéhokoli zranění a preferovali smrt.

A Britové?

Na britské straně považovali vojáci za největší problém až kriminální neschopnost svého vedení, jež nedokázalo zajistit dostatečnou logistiku. Zaznamenal jsem úplně rezignované stížnosti na nedostatek zimního oblečení a těžká zranění omrzlinami, na nedostatek stravy, na cholera, kurděje. To vše vztahováno ke kavalírsky přehlíživému stylu velení operace. Pro britské vojáky tedy existovali dva nepřátelé: protivník a vlastní aristokratické vedení.

Je pozoruhodné, jaké následky taková děsivá situace způsobila. Na obou stranách se mezi vojáky na podkladě hromadného fatalismu rozvinulo takzvané nouzové náboženství – silně magické a z našeho hlediska pověřené. Vojáci se nejprve snažili „hádat“ svůj osud a pak už se jen smířit se smrtí, kterou vzhledem k zoufalým podmínkám na místě viděli jako takřka neodvratnou. To se stalo kulturním základem všech velkých příběhů o boji o Sevastopol: příběhu „města hrdiny“ na ruské straně či příběhu o *Tenké červené linii* na straně britské.

Bylo takto zdecimované vojsko vůbec bojeschopné?

Je důležité si uvědomit, že britská armáda byla armádou profesionálů, nikoliv povolanců. Nastupovali tedy do ní vojáci daleko motivovanější než ti na ruské straně. Většinou to byli lidé z marginalizovaných vrstev, kteří stejně neměli kam jít, a armáda jim nabídla šanci na sociální vzestup. Stala se pro ně „rodinou“. Navíc v britské armádě existoval na úrovni pluku mimořádný duch jednotky, který zajišťoval vysokou soudržnost. I pro posledního řadového vojáka, jehož dopisy jsem četl, by bylo v takové situaci hanbou nenastoupit. To, že nemají pořádné zimní boty a omrznou jim nohy, nebylo důvodem pro neuposlechnutí rozkazu.

Východ proti Západu?
Krymská válka (1853–1856)
pohledem historické
antropologie
Petr Wohlmut
Karolinum 2020
brožovaná, 432 str.
ISBN 9788024646022
doporučená cena: 450 Kč

Knížní novinky

Nové knižní „špalky“ z FF UK

Slavného sinologa, komparatistu a překladatele Oldřicha Krále, jenž žil v letech 1930 až 2018, není třeba čtenářům asi příliš představovat. Po roce 1969 byl nucen z UK odejít a od sedmdesátých let byl zaměstnán ve Sbírce orientálních umění Národní galerie. Po listopadu 1989 se vrátil na Filozofickou fakultu UK, kde vedl Ústav Dálného východu a rovněž založil Centrum komparatistiky. Nová kniha o 420 stranách, přichystaná k jeho nedožitým devadesátinám, představuje Krále coby literárního vědce a přináší široký výběr jeho studií v časopisech, sbornících nebo v přeložených monografiích jako předmluvy (čili roztroušených a těžko jinak dohledatelných). To vše doplňují dva eseje a několik rozhovorů, které poskytl v pozdním období kariéry. Celý výbor uvozuje předmluva filozofa Miroslava Petříčka.

I druhou knihu vydala FF UK ve svém vydavatelství. Monografie *Cesty*

polemiky z pera Luboše Marhauta sleduje polemiky v české literatuře na přelomu 19. a 20. století jakožto svébytný žánr. Zaměřuje se na různorodé případy a typy polemik: diskuse o národní literatuře či polemiku o dílo Jana Nerudy, všímá si prací F. X. Šaldy i sporů o význam díla Vítězslava Háalka a stranou nezůstávají ani polemické korespondence J. S. Machara či T. G. Masaryka. „Kniha podává syntetizující obraz o těchto polemikách jako o žánru se zvláštní pamětí,“ nastiňuje nakladatelství obecnější přesah.

SLON již v Karolinu

Renomované nakladatelství SLON, jež vydává odbornou společenskovední literaturu, se včlenilo do Nakladatelství Karolinum. „Ke změně nás vedla snaha značku udržet a stabilizovat do budoucna, což se včleněním do Karolina zdařilo. O přičlenění k nějakému většímu akademickému nakladatelství jsme uvažovali již od roku 2017. S Karolinem jsme jednali od roku 2019 – s tím, co způsobil covid, to tedy nemá nic společného. Karolinum na druhé straně získalo osm nových edic s odborným zájmem, čímž se výrazně rozšiřuje jeho knižní produkce v oblasti společenských věd,“ sdělili magazínu *Forum* Alena Miltová a Jiří Ryba, kteří jsou spjati se „SLONem“ již od jeho zrodu.

A co čtenářům doporučují? „Nejnovější knihou je studie na aktuální téma od Marty Kolářové *V souladu s přírodou: Politika životního stylu, udržitelnost a soběstačnost*, která vyšla jako první již v rámci Nakladatelství Karolinum. Současně s tím vychází v reedici celá řada populárních knih SLON, jakými jsou *Oheň a hvězdy* Erázima Koháka, *Společnost věčného mládí* Jana Kellera, *Žena za socialismu* Aleny Wagnerové či *Slavné sociologické výzkumy* od Hynka Jeřábka,“ doplňují Miltová s Rybou (na snímku mezi prorektorem Janem Roytem a ředitelem Petrem Valo).

Dílo, jež dává **smysl**

Když se v roce 1971 stal Josef Bavor anatomickým malířem Lékařské fakulty UK v Hradci Králové (LFHK), domníval se, že půjde o přechodnou záležitost. Nakonec však u profese setrval neuvěřitelných 48 let a odborné ilustrace připravil do více než stovky publikací.

TEXT Jiří Novák FOTO Michal Novotný

„Vyrůstal jsem ve vesnici Lhotice u Mnichova Hradiště a jako venkovský kluk jsem od tří čtyř let maloval všechno, co jsem viděl okolo sebe. Rád jsem třeba jezdil se strýcem nebo sousedy žebříňákem na pole a při tom mi velmi učarovali koně. Figura koně mě jako začínajícího kreslíře zaujala dříve než lidská postava,“ začíná Josef Bavor své povídání.

Ovšem i na lidské portréty došlo. Nejprve si dle knižních předloh zkoušel velikány – jako byli Neruda, Dvořák nebo Mikoláš Aleš – a poté následovaly obličejové sousedek či příbuzných, jejichž portréty se kreslířova maminka chlubívala. „To bych se vždy nejraději někam schoval, protože to někdy až přeháněla,“ usmívá se při vzpomínce. V rodině nikdo uměleckými sklony nedisponoval; maminka pracovala jako zemědělská dělnice u státního statku a tatínek byl vyučený krejčí. Profesi se však nevěnoval a vypomáhal na pile, kde si však jednou nešťastně uřízl tři prsty na pravé ruce: „Měl pak kvůli tomu takový zvláštní rukopis a mě se pak už nikdy nepodařilo jeho podpis napodobit v žákovské knížce,“ směje se Bavor rošťácky.

Rád jsem třeba jezdil se strýcem nebo sousedy žebříňákem na pole a při tom mi velmi učarovali koně. Figura koně mě jako začínajícího kreslíře zaujala dříve než lidská postava.

Tři bratři ze vsi až na UK

Ne že by to často potřeboval! Byl slušným žákem – stejně jako oba jeho bratři. Všichni tři se dostali z malé vesnice až na studia do Prahy a byli tam úspěšní. Nejstarší Karel vystudoval Právnickou fakultu UK a působil v podnicích zahraničního obchodu, mladší bratr Miroslav vystudoval Přírodovědeckou fakultu UK a stal se uznávaným antropologem, po roce 1990 dokonce přednostou Anatomického ústavu 3. lékařské fakulty UK.

Mladý Josef se vydal uměleckou cestou. Jako čtrnáctiletý byl přijat na Střední odbornou školu výtvarnou v Praze, na takzvanou Hollarku. „Dost příjemně mě překvapilo, co všechno jsme tam dělali. Byl jsem v prvním ročníku, který už se věnoval hodně užité tvorbě – měli jsme výuku figurální kresby, písma, modelování, grafické techniky nebo třeba i dekorativního kreslení. Učili nás výborní kantoři, kteří nám dali skvělé základy,“ líčí.

Na jejich využití si však musel ještě počkat. Po maturitě zkusil přijímačky na Akademii výtvarných umění (AVU), ale tehdy brali do všech ročníků jen dvanáct lidí. Na Bavora už se nedostalo, a tak mu nezbývalo, než nastoupit do práce – do oddělení propagace a reklamy jičínského Agrostroje. Sotva se během roku stačil rozkoukat, jak tam připravovat nástěnky, firemní plakáty či nápisy, a už obdržel povolávací rozkaz na povinnou vojenskou službu.

Z kasáren rovnou do Karolina

„Skončil jsem v Lešanech u Sázavy (dnes je tam muzeum vojenské techniky – pozn. red.). Chtěl jsem ↪

sportovat, ale politruk rozhodl, že budu vést posádkovou knihovnu. Samozřejmě jsem musel také absolvovat řadu vojenských povinností, ale bylo to snesitelné. Zůstal jsem u kultury, což bylo fajn,“ říká Bavor, jenž vojákům sloužil i jako promítač filmů a v roce 1965 dostal diplom za druhou nejlépe vedenou vojenskou knihovnu v Československu.

Ještě během vojny zvládl přijímačky na Filozofickou fakultu UK, na dálkové studium dvou oborů: výtvarné výchovy a českého jazyka. A ve stejný den, kdy končil vojenskou službu, pro něj před kasárna přijel bratr a odvezl ho rovnou do Karolina na imatrikulaci. Další roky tak strávil mezi prací v Jičíně a dálkovým studiem v Praze, kde zažil i příjezd „spřátelených vojsk“ v srpnu 1968. Averzce vůči okupantům u Bavora ještě vzrostla začátkem září 1968, kdy v Jičíně opilý polský voják zastřelil jeho kamaráda... Pomáhal v organizaci jeho pohřbu, který se tehdy změnil v masovou manifestaci za účasti téměř čtrnácti tisíc lidí z města i okolí.

Odmítl Sověty, musel k lopatě

„Nechci ze sebe dělat hrdinu, ale vždy jsem nazýval věci pravými jmény,“ komentuje Bavor truchlivý konec let šedesátých. Jakožto student FF UK těžce prožíval události okolo smrti spolužáka Jana Palacha, jehož památce se byl osobně v lednu 1969 poklonit. Nebylo proto divu, když na konci téhož roku stroze odmítl navzdory příkazu nadřízených vyhotovit novoroční pozdrav příslušníkům Sovětské armády v Turnově: „Tím pádem jsem v propagaci Agrostroje skončil. Přehradili mě na pozici pomocného dělníka. Alespoň, že mě nechali o rok později dostudovat. Nicméně mi dali tak špatné politické posudky, že jsem neměl šanci se jinde uplatnit.“ Nevyšla tak příležitost v kulturním středisku v Mladé Boleslavi ani možnost, že by s čerstvým diplo-

mem kdekoliv nastoupil třeba jako středoškolský učitel.

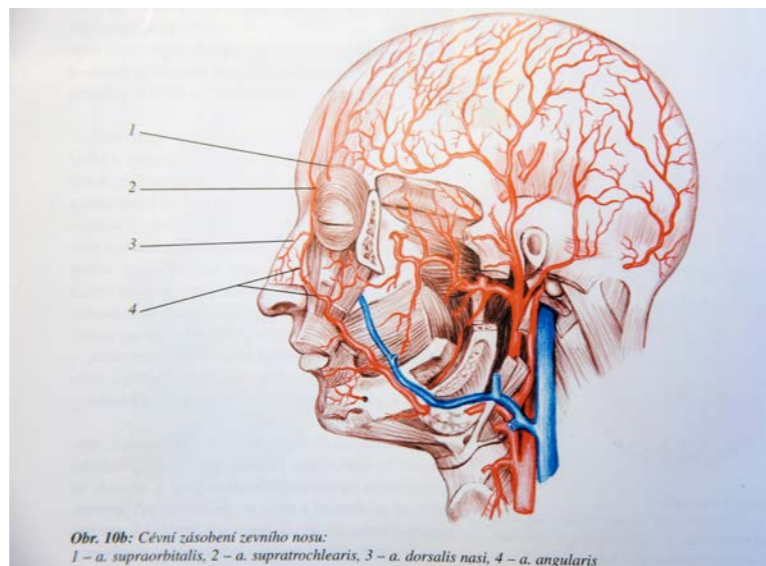
A beznadějně to zprvu vypadalo i s šancí zaujmout uvolněnou pozici malíře a kreslíře na katedře anatomie lékařské fakulty v Hradci Králové. I vedení fakulty jej napoprvé odmítlo, ale nakonec změnilo názor, když se za něj přimluví bývalí kolegové z Agrostroje. Od září 1971 se tak stal anatomickým malířem, přičemž se zprvu domníval, že to bude pouze dočasně a na přechodnou dobu. Jenže: nakonec u této profese setrval neuvěřitelných 48 let!

„Ukázalo se, že tahle práce má dlouhodobý smysl. Nakonec jsem byl rád, že mě osud zavál právě sem. Už na výtvarné škole mě bavilo „věcné kreslení“, tedy důraz na realistické detaily. A to byly pro anatomického malíře dobré předpoklady,“ vysvětluje. Profese anatomického malíře byla tehdy obvyklá na většině lékařských fakult. Moderní audiovizuální pomůcky byly ještě v nedohlednu a nedostupná byla i reprodukční tisková technika, takže si musel vystačit s lapidárně provedenou kresbou od lékařů a ručně psanými popisky fotodokumentace.

Chirurgové zkoušeli, co vydrží

„Bylo důležité, aby lékaři uměli vše dobře vysvětlit. Ovšem nevyhnul se mi ani čas na pitevně. Například tehdy, když jsem jednomu chirurgovi kreslil unikátní operaci sleziny, kterou nejprve zkoušel experimentálně na pokusných psech a poté na lidech. Nebo jsem byl i při amputaci nohy. A chirurgové tehdy zkoušeli, co vydrží; naschvál to protahovali a vše mi v detailech ukazovali,“ vzpomíná umělec a doktor filozofie.

Když si po letech shrnul bilanci své práce, dopočítal se, že odbornými ilustracemi přispěl do více než stovky publikací, které vycházely v nakladatelstvích s lékařskou tematikou: „Některé byly oprav-

Obr. 10b: Cévní zásobení zevního nosu:
1 – a. supraorbitalis, 2 – a. supratrochlearis, 3 – a. dorsalis nasi, 4 – a. angularis

Od září 1971 se stal anatomickým malířem, přičemž se zprvu domníval, že to bude pouze dočasně a na přechodnou dobu. Jenže: nakonec u této profese setrval neuvěřitelných 48 let!

PhDr. Josef Bavor působil v letech 1971 až 2019 coby anatomický malíř Lékařské fakulty UK v Hradci Králové; je výtvarným pedagogem a výtvarníkem. Maloval a kreslil výukové obrazy, tvořil ilustrace a graficky upravoval odborné monografie a učebnice. Absolvent Filozofické fakulty UK působil i jako výtvarný pedagog na Pedagogické fakultě Univerzity Hradec Králové. Od roku 1995 je členem Unie výtvarných umělců.

du unikátní, a to nejen mou zásluhou. Například taková *Propedeutika vnitřního lékařství* vyšla už ve třiceti vydáních, také v angličtině, a stále se vydává.“ Jen pro objemnou monografii lékaře Ludovíta Pintéra *Estetická chirurgie* (2007) vytvořil na 160 ilustrací!

Ilustrační aktivity Josefa Bavora postupně přerostly královéhradecký rámeček, tudíž pracoval na publikacích i s lékaři z Plzně a samozřejmě též z pražských lékařských fakult. Kromě toho se stíhal věnovat i vlastní tvorbě, spolupracoval s katedrou výtvarné výchovy Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové (UHK), kde patnáct let učil figurální kresbu a malbu. Od roku 1995 pak na fakultě dokonce učil anatomii pro výtvarníky: „Měl jsem přednášky o plastické anatomii. A ta role mě bavila: vlastně kdybych neměl ty kádrové potíže, tak bych určitě někde učil. Ale zase je otázka, zda by mě bavilo učit to, co se tehdy učil muselo.“

Uznávaný výtvarník i kurátor

Už od sedmdesátých let organizoval výtvarné výstavy, které ačkoliv se nemohly veřejně propagovat,

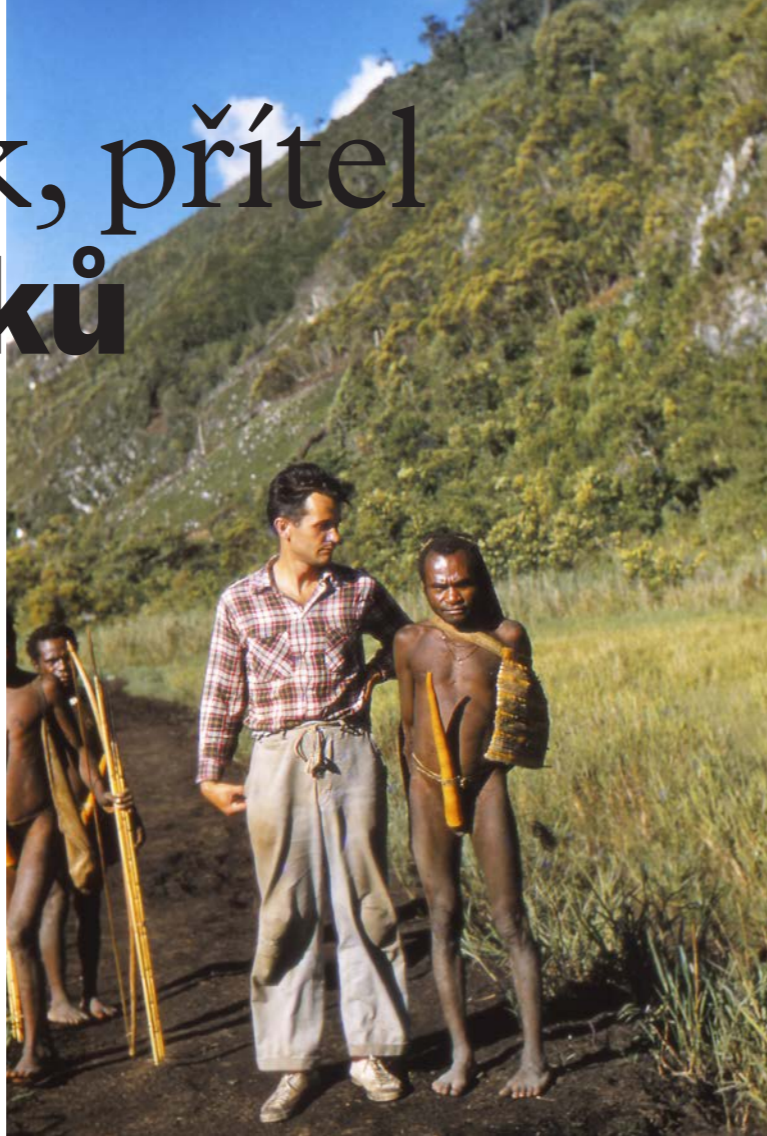
vzbuzovaly všeobecný zájem. Když se pak renovovala knihovna LFHK a v přízemí vznikl prázdný prostor se sloupovým sálem, padl nápad vybudovat zde galerii. A logicky byl osloven právě Josef Bavor, jenž je dnes v Galerii Na Hradě kurátorem.

„Oslovili mě, protože věděli, že už jsem dělal výstavy na fakultě. Otevřeli jsme v roce 2007 a já měl *právo první noci* – jako první jsem tam měl výstavu svých vlastních obrazů,“ usmívá se Bavor. Pod jeho vedením se galerie stala respektovaným výstavním prostorem celého regionu; vystavovali tu například Olbram Zoubek anebo Vladimír Suchánek, chystá se velká retrospektiva Vladimíra Renčina a příští rok by měl být čestným hostem Jiří Suchý.

Právnický přítel Kapauků

Ve věku 98 let zesnul profesor Leopold Pospíšil z Yale University, jeden ze zakladatelů antropologie práva, který radil i prezidentům USA. Pocházel z Olomouce, ale studoval a přednášel na UK. Nyní vyšly jeho memoáry týkající se výzkumů v Melanésii.

TEXT Martin Rychlík FOTO archiv Leopolda Pospíšila, Karolinum, FF UK

Málokterý z českých společenských expertů ovlivnil svůj obor jako Leopold Pospíšil, jenž v roce 2016 obdržel Cenu Neuron za přínos světové vědě. Býval olomouckým klučinou, který za „hanobení“ nacistické vlajky skončil na gestapu, zapojil se pak do odboje, po válce studoval práva na Univerzitě Karlově, ale po roce 1948 musel odejít do světa... A tam se věru neztratil: vystudoval filozofii, sociologii a stal se antropologem, takže vyrážel k Inuitům (a koupával se s nimi mezi krami, jak vyprávěl s rošťáckým úsměvem studentům FF UK) a od roku 1954 jezdil ke „svým“ Kapaukům v Nové Guineji, kde se stal i adoptivním otcem.

Proti nacistům i komunistům

Leopold J. Pospíšil se narodil 26. dubna 1923. Jeho tatínek byl právníkem a také záložním důstojníkem československého letectva. „Bylo 1. září 1939; nezapomenu na ten den. Začala válka a pro mě taky. K nám domů přišlo gestapo zatknout tátu, schoval se jim... ‚Co budeme dělat?‘ Tak gestapáci zatkli mě! Dotáhli mě do domu SS vedle městského divadla v Olomouci, kde mě mlátili. Nic jsem jim neřekl; myslel jsem, že mě umlátí k smrti. Táta se to

doslechl a vzdal se jim. A mě – nemohl jsem chodit – vyhodili malátného ze dveří ven na chodník,“ vzpomínal Pospíšil před pár lety na okamžik, kdy se ze skauta zrodil silný muž.

Do „rezistence“, jak stylově říkával, se s kamarády ze Slovanského gymnázia vskutku zapojil – vzpomíná na to v pozoruhodné knížce *Horrible visu: Léta bohatýrská* (2016). „Dnes mladí lidé nemají takové středoškolské vzdělání, jako jsme měli my. A na vysokých školách se hned vyrábějí specialisté, jenže nemají dostatečně široký základ,“ míní. Člověku natolik otevřené mysli, který organizoval protestní pochody vysokoškoláků proti komunistům a byl na něj vypsán zatykač, by se v Československu po únoru 1948 nežilo lehce. Odešel a k právnímu základu přidal studium filozofie v Německu, sociologie v Oregonu a antropologie na Yale.

Tulákem a světoznámým vědcem

V Americe se zprvu živil jako farmář, kovboj, pekař i hrobník, ale posléze coby odborník na lidskou „jinačnost“ odjížděl do terénu: k Eskymákům Nunamiut na Aljašce, k indiánům Hopi a pak i na největší

Nová knížka z Karolina

Vzpomínky na zásadní výzkumy, které Leopold J. Pospíšil podnikl u Kapauků v nedostupné vrchovině Nové Guineje, právě vyšly přímo v anglickém znění péčí editorů Jaroslava Jiříka a Martina Soukupa v univerzitním Nakladatelství Karolinum. Pospíšil, jenž výrazně ovlivnil i porevoluční etnology a kulturní antropology v Česku, pobýval u Kapauků pětkrát – mezi lety 1954 a 1979. Zkoumal jejich kulturu, ekonomiku, jazyk a především pak právo. Kniha *Adventures in the 'Stone Age'* čítá 298 stran a nabízí Pospíšilovy terénní zkušenosti i fotografie.

tropický ostrov světa – na divokou Novou Guineu. V roce 1954 se jako jeden z prvních bělochů dostal ke Kapaukům, u nichž žil a o nichž napsal plno knih. Ukazoval tak světu, jak tito domněle „prostití“ domorodci byli skvělými počtáři, individualisty a že měli i přesně stanovené právní zásady. Jeho pronikavý úsudek, systematicčnost a vědecký přístup vyvracely dogmata akademických marxistů: zrodil se i obor antropologie práva. „Terénní výzkum mezi Kapauky byl průlomový,“ potvrzuje docent Martin Soukup z FSV UK, jenž přes dekádu jezdí bádát k papuánským Nungonům a je jedním z editorů Pospíšilových memoárů.

Tím druhým je Jaroslav Jiřík, který na mimořádnou osobnost zavzpomínal na stránkách FF UK, kde Pospíšil v devadesátých letech přednášel jako host: „Nevyprávěl nám o ergologii a domácím šat-

stvu tradiční střeoevropské či balkánské společnosti. Naopak, otevřel nám svět či spíše pohled na něj. Jeho student měl pocit, že se na chvíli stává součástí něčeho velikého, co jej přesahuje a dává smysl... Dozvěděli jsme se od něj, jak má pracovat vědec. Že má být široký ve svých znalostech. Že má být odvážný a statečný,“ píše v nekrologu Jiřík, který od října 2018 spolupřipravoval knihu memoárů, jež vyšla teprve před nedávnem v Karolinu.

„Poldi“, legendární profesor, se jí žel nedočkal. Zesnul 25. října v americkém New Havenu, přičemž jeho žáci budou vzpomínat na jeho lišácký pohled, vtip a nesmírně bystrou mysl – ač už mu již v posledních letech tělo moc dobře nesloužilo. *Lidovým novinám* před pěti lety vysvětloval, jak si i v desáté dekádě žítí udržuje neuvěřitelnou mentální svěžest: „Zápolím sice s parkinsonkou, ale mám svůj plán. Každý den sním kopec šlehačky, kvůli čistému tuku, a vylušším křížovku. Starším lidem říkám: Nesmíte nechat mozek zahálet! To by byl šlus.“

Expert na nepsané právo

„Leopold Pospíšil je člověk, který pro mne – vedle dalšího amerického právníka Lona L. Fullera – představuje svým způsobem americké století na poli bádání implicitního práva. Profesora Pospíšila jsem začal potkávat již v devadesátých letech minulého století během jeho častých přednášek na naší univerzitě (na Filozofické fakultě UK). Mimo jiné říkával: ‚Vědec, který neumí v pěti větách vysvětlit, co dělá, je blbec...‘ Je.

Nejvíce mě, myslím, ovlivnil právě teorií nepsaného práva, tak významného pro soudržnost společnosti. Dnes žijeme v paradigmatu, že více zákonů a vyhlášek znamená ‚více práva‘ a spravedlnosti; opak je však bohužel často pravdou. Pospíšilovy výzkumy kmene Kapauků na Nové Guineji, jež ho právem tak proslavily, ukázaly, že zákony a předpisy, které sice nejsou psané, ale tím spíše je prakticky každý člen společnosti dodržuje, jsou naprosto zásadním společenským pojivem. Jeho výzkum tak ukázal jednu z narůstajících slabín naší společnosti.

Díky Leopoldovi Pospíšilovi víme, že řada věcí by se nemusela kodifikovat, ale měla o to rigidněji dodržovat.“

Prof. Mgr. Miroslav Bárta, Ph.D.
Český egyptologický ústav FF UK

Čestné doktoráty konečně osobně

Kronika

22/9

6/10

Vleká koronavirová pandemie znemožnila po dlouhé měsíce slavnostní akty v Karolinu. Na přelomu září a října si však do Prahy pro prestižní ocenění doctor honoris causa přijely hned čtyři výjimečné osobnosti: nejprve 22. září světoznámý kulturní antropolog Thomas Hylland Eriksen z norského Osla a řezenský bohemista Marek Nela z Universität Regensburg.

Dne 6. října se tradiční ceremonie – již za zvuku nových varhan – dočkali rovněž virolog Hans-Georg Kräusslich z Heidelbergu a adiktolog Thomas F. Babor z USA. Všichni zmínění vědci se významně zasloužili o své vědecké obory, ale i rozvoje spolupráce s UK.

Čas plynul na Noci vědců

24/9

Již tradiční vědecko-popularizační akce neminula ani Karlovku. Univerzita připravila bohatý program, kdy bylo – při zachování epidemických opatření možno – fyzicky navštívit čtyři lokality: pražský Albertov, historické Karolinum, 2. lékařskou fakultu UK a také Lékařskou fakultu UK v Hradci Králové. Hlavním tématem byl čas, a to v různých prezentacích, přístupech i obměnách.

Základy kampusu Albertov položeny

Zástupci Univerzity Karlovy, hlavního města Prahy i české vlády poklepali základní kámen Kampusu Albertov. Ten bude určen výukovým a vědeckým pracovištím MFF UK, PřF UK a 1. LF UK. Studenty a vědce by měl dle plánů přivítat v akademickém roce 2026/2027.

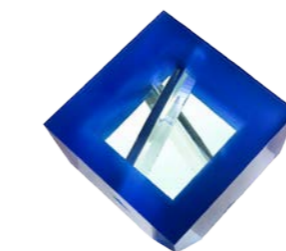
18/10

22/10

Rektorkou bude Milena Králíčková

Univerzitu Karlovu povede poprvé v její staleté historii žena! Volbu vyhrála dosavadní prorektorka pro studijní záležitosti a lékařka Milena Králíčková, která předčila druhého z kandidátů historika Michala Stehlíka, bývalého děkana Filozofické fakulty UK.

Přestavba bývalé menzy Kolejí 17. listopadu na sídlo Fakulty humanitních studií UK z ateliéru Kuba&Pilař architekti získala nejvyšší ocenění v soutěži Grand Prix Architektů – Národní cena za architekturu 2021. Děkanku Marii Pětovou potěšilo i umístění mezi sedmi nejlepšími v České ceně za architekturu (na snímku).

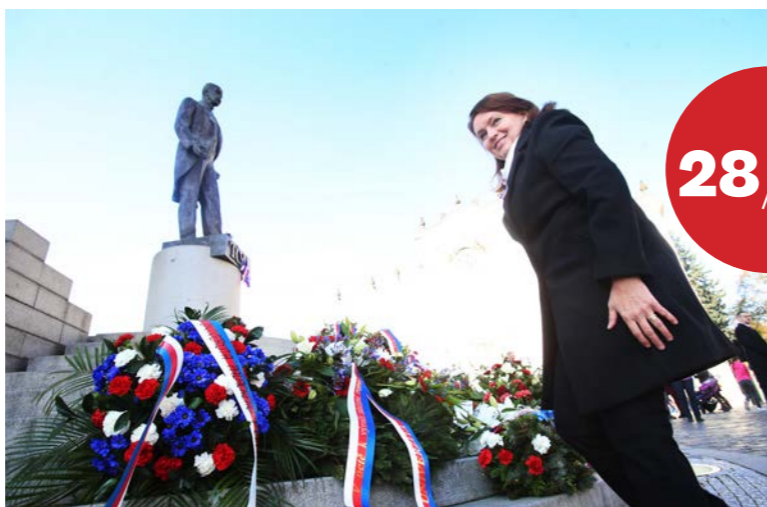

9/11

Ocenění pro sídlo FHS UK

Pravda a demokracie vítězí

Zástupci vysokých škol včetně prorektorů UK zamířili na Pražský hrad, aby uctili hodnoty vzniku samostatného Československa, připomněli důležitost demokracie i odkaz TGM.

28/10

A opět vtipný Science Slam

3/11

Zvolená rektorka pak už zasedla i v porotě popularizační soutěže Science Slam. Nejvíce hlasů od diváků obdržel student Filozofické fakulty UK Jakub Mazanec, odborná porota posléze vyzdvihla věcný a vtipný projev Lucie Urbanové z 1. lékařské fakulty UK.

Studenti, akademici a představitelé UK si po celý den připomínali odkaz dvou slavných dní československých dějin: 17. listopadů 1939 a 1989, kdy studenti a občané odvážně vystoupili proti dvěma totalitám minulého věku: nacismu a komunismu. Ve Velké aule Karoliny byly pak slavnostně předány Geny Arnošta z Pardubic: ocenění pro vynikajícího vyučujícího získal Ondřej Naňka z 1. LF UK a za vzdělávací počin byl oceněn Roman Gabrhelík z téže fakulty.

Památka listopadů stále žije

17/11

Pour féliciter 2022!

Kvarteto univerzitních fotografů přimělo personál menzy vlézt třeba i do hrnce, ctihodný varhaník se v Karolinu vyšplhal na štafle a plavkyně se nořila do unikátního výzkumného bazénu, aby pro vás „vylovila“ ten nejlepší záběr.

TEXT Jiří Novák, Martin Rychlík FOTO Hynek Glos, Michal Novotný, Martin Pinkas, Vladimír Šigut

Na operačním sále, v kapli, ale i pod vodou. Tam všude jsme našli zajímavá místa Univerzity Karlovy. Stejně jako před rokem se totiž celá redakce magazínu *Forum* postarala o přípravu univerzitního kalendáře 2022. Jednotliví redaktori měli pro čtveřici našich fotografů za úkol vytipovat zajímavá místa napříč součástmi a sedmnácti fakultami tak různorodé instituce.

Díky tomu vznikl pestrý soubor fotografií – šance přiblížit neobvyklá místa Karlovy i těm, kteří je dosud třeba vůbec neznali. Kdo z vás například tušil o jedinečné plavecké laboratoři v areálu FTVS UK? Anebo jste snad někdy měli možnost nahlédnout do zákulisí nových

varhan v Karolinu či navštívit kapli na půdě Evangelické teologické fakulty? Ani do kuchyně se nedostane každý; o operačních sálech v plzeňském Biomedicinském centru nemluvě.

Nechtěli jsme však, aby kalendář UK 2022 byl pouhou přehlídkou prostor, ale aby vznikl i hravější koncept. Kupříkladu hradečtí medicíci tak pózuji na šikmé stěně výukového centra lékařské fakulty, studenti práv si „zahráli“ své party při jízdě páternosterem a studentka Jana Slámová se neváhala znovu a znovu nořit do bazénu pro co nejlepší záběr... Ocenit musíme i varhaníka Jana Kalfuse, jenž se kvůli pěkné fotce nebál vylézt na štafle, přičemž pak z výšin rozhazoval

notové zápisy svého oblíbeného Bacha. Další lidé UK, zástupci gastroprovozů, se „vyřádili“ v modernizované menze Arnošta z Pardubic, kde se posypávali moukou a Jana Korbařová z cateringu klidně vlezla i do obřího (nenahřátého) hrnce. Převážně zahraniční studenti FSV UK pak ještě pro prosincovou fotku v Hollaru radostně zažehávali prskavky.

Zapalte si je na konci roku i vy a těšte se s námi na ten příští. Chystáme totiž spoustu novinek, vylepšení – a pokud možno i plno dobrých zpráv. Pevně zdraví a vše nejlepší v roce 2022!

Karolinum
NAKLADATELSTVÍ

Knihkupectví Karolinum
Celetná 18, Praha 1
tel. 224 491 448
knihkupectvi@ruk.cuni.cz

Namísto morálního kázání nabízejí autoři „ironickou etiku“, která tkví v úsilí a odstupu od sebe samého. Coby etičtí ironici vidíme lépe – druhé, svět i sebe.

(Tereza Matějčková)

www.knihkupectvikarolinum.cz

„Ano, jde o paradox. Rostliny jsou sice usušené, archiv však ožívá lidmi, kteří je nepřestávají studovat a potřebují je ke své vědecké práci,“ říká botanik Patrik Mráz, vedoucí objemných Herbářových sbírek Přírodovědecké fakulty UK.

Albertovské herbáře,
křehký unikát / **36**

